

ΑΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΘΕΜΑ ΚΡΙΣΗ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΜΥΛΩΝΑ ΒΙΟΛΕΤΤΑ
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΧΑΡΙΛΑΟΣ
ΝΑΞΑΚΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

σελ

Εισαγωγή.....	3
----------------------	----------

Κεφάλαιο 1: ΔΙΕΘΝΗ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

1.1 Αιτίες της χρηματοπιστωτικής κρίσης στην Αμερική	5
1.2 Ανάλυση γεγονότων και στοιχείων	9
1.3 Επιπτώσεις στην ανάπτυξη	18
1.4 Οικονομική κρίση στις χώρες της Μεσογείου.....	19

Κεφάλαιο 2: ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

2.1 Η ΕΝΝΙΑ ΤΟΥ ΟΡΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ.....	25
2.2 τα δεδομένα που απέδωσαν την οικονομική κρίση	26
2.3 Λόγοι αποτυχίας για την έξοδο από την κρίση	32

Κεφάλαιο 3: ΜΝΗΜΟΝΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

3.1 Χρηματοδότηση από τον "Μηχανισμό Στήριξης"	37
3.2 Η πορεία προς το δεύτερο Μνημόνιο.....	46
3.3 Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016.....	50

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: οι προτάσεις των κομμάτων για την κρίση

4.1 Προγραμματικοί στόχοι ΝΔ.....	52
4.2 οι προγραμματικοί του στόχοι του ΣΥΡΙΖΑ.....	56
4.3 Προγραμματικοί στόχοι ΚΚΕ.....	58

Περίληψη:

Η παρούσα εργασία αναλύει την διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση, με την φούσκα των ομολόγων στην Αμερική τις επιπτώσεις στα διεθνή χρηματιστήρια ,αλλά και αναφορά για την κρίση στις μεσογειακές χώρες. Στη συνέχεια γίνεται αναφορά της κρίσης στην ελληνική οικονομία και τα δεδομένα που επέφεραν την κρίση καθώς και λόγους αποτυχίας από αυτή .Εν συνεχεία γίνεται, ιστορική αναφορά στα μνημόνια, καθώς και αναφορά στην τρέχουσα κατάσταση. Επιπρόσθετα υπάρχουν προτάσεις των πολιτικών κομμάτων για την έξοδα από την κρίση . Στο τέλος παρατίθενται γενικά συμπεράσματα.

Εισαγωγή

Η παγκόσμια οικονομία σήμερα είναι αντιμέτωπη με τη χειρότερη ύφεση της μεταπολεμικής περιόδου, με το ρυθμό ανάπτυξης να μειώνεται σημαντικά το 2009 και να συνεχίζεται εξίσου τα επόμενα χρόνια. Η κρίση επηρεάζει όλες ανεξαιρέτως τις χώρες, πλούσιες και φτωχές, με ανοικτές ή σχετικά πιο κλειστές οικονομίες, αυτές που στο παρελθόν ακολούθησαν είτε επεκτατική, είτε συντηρητική πολιτική, αυτές που συμμετείχαν στο διεθνές επιχειρηματικό στίβο της περιόδου 2002-2007, αλλά και όσες έδιναν ιδιαίτερη έμφαση στον άνθρωπο και την κοινωνική πολιτική. Καμία χώρα δεν μπορεί να αποφύγει την προσγείωση της οικονομίας της στα νέα δεδομένα, απλώς ο βαθμός της αρνητικής επίπτωσης ανά κράτος διαφέρει. (Μάριος Α. Γώγος, Πειραιάς, Οκτώβριος 2012)

Η ελληνική κρίση χρέους είναι μέρος της κρίσης της Ευρωζώνης.

Στα μέσα του 2010, και μετά τις αποκαλύψεις ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα της Ελλάδας έκλεισε για το 2009 σε επίπεδα πολύ πάνω από αυτά που θα καθιστούσαν το δημόσιο χρέος βιώσιμο, η ελληνική κυβέρνηση αδυνατούσε να δανειστεί με λογικά επιτόκια από τις αγορές για τη χρηματοδότηση του τρέχοντος δημοσιονομικού ελλείμματος και την αναχρηματοδότηση του χρέους. Αποτέλεσμα ήταν ο άμεσος κίνδυνος στάσης πληρωμών του Ελληνικού Δημοσίου. Η προσπάθεια της κυβέρνησης να ανακτήσει την αξιοπιστία της χώρας στις διεθνείς αγορές και να πετύχει μείωση των επιτοκίων οδήγησε σε λήψη μέτρων μείωσης των δαπανών, τα οποία δεν κατάφεραν να ανατρέψουν το αρνητικό κλίμα.

Κατόπιν αυτών η Ελλάδα κατέφυγε στη βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, που συγκρότησαν από κοινού μηχανισμό βοήθειας για την Ελλάδα. Η ανακοίνωση της προσφυγής στον μηχανισμό στήριξης έγινε στις 23 Απριλίου 2010 από τον πρωθυπουργό Γεώργιο Α. Παπανδρέου, ο οποίος βρισκόταν εκείνη την ημέρα στο Καστελόριζο. Η χρηματοδότηση από τον μηχανισμό στήριξης έγινε υπό τους όρους ότι η Ελλάδα θα λάβει μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής και, ειδικότερα, υπό τους όρους ότι θα λάβει μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης. Με τη χρηματοδότηση από το μηχανισμό αποφεύχθηκε ο άμεσος κίνδυνος στάσης πληρωμών της Ελλάδας, που θα

είχε πιθανές ανεξέλεγκτες συνέπειες και για όλη τη ζώνη του ευρώ. Τα πρώτα μέτρα ανακοινώθηκαν από τον πρωθυπουργό την Κυριακή 2 Μαΐου 2010. (/el.wikipedia.gr)

Η Ελληνική Οικονομία συνέχισε να βρίσκεται σε κατάσταση δημοσιονομικής ανισορροπίας και το επόμενο διάστημα με αποτέλεσμα ένα χρόνο μετά, τον Ιούνιο του 2011, η κυβέρνηση να καταφύγει στην ψήφιση του μεσοπρόθεσμου προγράμματος, που περιλάμβανε νέα μέτρα λιτότητας και περικοπές. Επίσης τέθηκε θέμα πώλησης μέρους της δημόσιας περιουσίας και αναδιάρθρωσης ή «κουρέματος» του χρέους με σκοπό τη μακροπρόθεσμη μείωση του χρέους σε βιώσιμα επίπεδα .(Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ)

Κεφάλαιο 1: Διεθνή Χρηματοπιστωτική Κρίση

1.1 ΑΙΤΙΕΣ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

Τα τελευταία χρόνια, η παγκόσμια κοινότητα αντιμετωπίζει μια μεγάλης έντασης οικονομική κρίση, η οποία, αν και εκδηλώθηκε αρχικά στις Ηνωμένες Πολιτείες με επίκεντρο τις τραπεζικές επισφάλειες και ειδικότερα την αδυναμία εξυπηρέτησης των στεγαστικών δανείων, σύντομα έλαβε διαστάσεις επιδημίας. Η χρηματοπιστωτική κρίση επεκτάθηκε ταχύτατα στις αναπτυγμένες χώρες και στη συνέχεια σε ολόκληρο τον κόσμο, με δραματικές επιπτώσεις στο τραπεζικό σύστημα και τις επιχειρήσεις.

Η σημερινή κρίση ξεκίνησε από την ταυτόχρονη συνύπαρξη των ακόλουθων τριών παραγόντων:

1) Η φούσκα στις τιμές των ακινήτων σε πολλές περιοχές των ΗΠΑ, η οποία διευκόλυνε την υπέρ-κατανάλωση (μέσω δανεισμού βασισμένου στην υπεραξία των ακινήτων, το αποκαλούμενο *mortgageequitywithdrawal*), με αποτέλεσμα την υπέρ-θέρμανση της οικονομίας και την αύξηση του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών, όπως πολλές φορές συμβαίνει σε παρόμοιες κρίσεις. Στη χρονική περίοδο 2000-2006, οι τιμές των κατοικιών αυξήθηκαν πάνω από 100%, αλλά έκτοτε έχουν σταθεροποιηθεί και από το 2007 μειωθεί κατά περίπου 13%, ενώ η πτώση συνεχίζεται.

2) Η ραγδαία εξάπλωση στεγαστικών δανείων υψηλού κινδύνου(subprime), από 9% των συνολικών στεγαστικών το 2003 σε 24% το 2007, δηλαδή μια αχαλίνωτη πιστωτική επέκταση σε κατηγορίες νοικοκυριών που υπό κανονικές συνθήκες δεν θα έπρεπε να έχουν δανειοδοτηθεί. Οι τράπεζες παρείχαν δάνεια με μόνη εγγύηση την αναμενόμενη αύξηση στην τιμή της κατοικίας, ενώ διευκόλυναν τα νοικοκυριά με ελκυστικά χαμηλά επιτόκια στα πρώτα χρόνια, τα οποία όμως θα εναπροσαρμόζονταν στη συνέχεια. Πολλές φορές οι τράπεζες αναλάμβαναν να πληρώσουν το δάνειο του νοικοκυριού από άλλη τράπεζα, επειδή το νοικοκυριό είχε πρόβλημα αποπληρωμής! Και είχε πρόβλημα αποπληρωμής, καθώς με την άνοδο των επιτοκίων της περιόδου 5/2004 - 6/2006, οι μηνιαίες δόσεις αυξάνονταν. Η

έντονη αναζήτηση νέων πελατών από τις τράπεζες φαίνεται και από το γεγονός ότι τα περιθώρια επιτοκίων για τα μη φερέγγυα νοικοκυριά διαρκώς μειώνονταν.

3) Η μεταφορά του ρίσκου από τους ισολογισμούς των τραπεζών στο κοινό και τους επενδυτές μέσω τιτλοποιήσεων, πολλοί από τους οποίους αγνοούσαν το ύψος του κινδύνου και υπήρξαν επιρρεπείς στις τότε υψηλές αποδόσεις. Η μεταφορά αυτή του ρίσκου επέτρεπε στις τράπεζες να δανείζουν άφοβα σε μη φερέγγυους δανειολήπτες και στη συνέχεια να αποκτούν ρευστότητα για επιπλέον δανειοδοτήσεις, χωρίς να χρειάζεται να βρουν νέους καταθέτες. Οι τιτλοποιήσεις έγιναν μηχανές παραγωγής χρήματος. Μάλιστα, όλο και μεγαλύτερα ποσοστά των στεγαστικών δανείων άρχισαν να διεκπεραιώνονται μέσω τιτλοποιήσεων από μη παραδοσιακούς οργανισμούς, οι οποίοι δεν είχαν την εγγύηση του αμερικανικού δημοσίου (30% το 2002, 54% το 2006).(<http://el.wikibooks.org/>)

ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Η κρίση επεκτάθηκε επειδή :

1) Τα σύνθετα αυτά ομόλογα ήταν διασκορπισμένα σε όλο το χρηματοοικονομικό σύστημα, στα hedgefunds, στις ασφαλιστικές εταιρείες, στις επενδυτικές τράπεζες εντός και εκτός των ΗΠΑ. Μάλιστα φαίνεται ότι οι φορείς αυτοί κρατούσαν και το τμήμα του τίτλου με το μεγαλύτερο ρίσκο, το αποκαλούμενο equityportion, προφανώς για να απολαμβάνουν τις υψηλότερες αποδόσεις.

2) Τα σύνθετα ή δομημένα ομόλογα ήταν τόσο πολύπλοκα ώστε στην περίπτωση χρεοκοπίας κανείς δεν γνώριζε με σαφήνεια την ακριβή κατανομή των απωλειών. Κατά συνέπεια υπήρχε δισταγμός στο δανεισμό αντισυμβαλλομένων τραπεζών, ιδιαίτερα για μακρά χρονικά διαστήματα, επειδή υπήρχε έλλειψη πληροφορίας για την έκθεσή του στα ομόλογα αυτά. Η ρευστότητα στη διατραπεζική αγορά πέραν της ημέρας περιορίστηκε και σχεδόν μηδενίστηκε. Η έλλειψη ρευστότητας οδήγησε τις κεντρικές τράπεζες σε παρεμβάσεις παροχής ρευστότητας.

3) Οι τίτλοι αυτοί χρησιμοποιούνταν και ως ενέχυρο για περαιτέρω δανεισμό. Όταν η αξία του ενέχυρου μειώνεται, ο δανειζόμενος καλείται να αναπληρώσει την απώλεια (margin call) με την καταβολή μετρητών. Εμφανίστηκε έντονη η ανάγκη μετρητών,

ιδιαίτερα επειδή οι παραπάνω χρηματοοικονομικοί ενδιάμεσοι είχαν υψηλούς συντελεστές μόχλευσης. Η έλλειψη μετρητού οδηγεί στην αναγκαστική πώληση των θέσεων των επενδυτών, γεγονός που πιέζει τις τιμές προς τα κάτω. Ορισμένοι οργανισμοί εμφάνισαν και θέματα όχι απλώς ρευστότητας, αλλά και φερεγγυότητας, π.χ. Bear-Stearns.

4) Στη συνέχεια, οι αξιολογικοί οίκοι αισθάνθηκαν την πίεση για την αστοχία τους στις προηγούμενες αξιολογήσεις, και έγιναν ελαφρώς αυστηρότεροι, υποβαθμίζοντας ορισμένα προϊόντα και επιτείνοντας την πτώση των τιμών.

5) Τα διεθνή λογιστικά πρότυπα επιβάλλουν στις τράπεζες την αποτίμηση του ισολογισμού τους με τιμές αγοράς, γεγονός που επιδεινώνει την εικόνα τους προς τους επενδυτές και οδηγεί σε περαιτέρω πωλήσεις των μετοχών τους. Έτσι, ένα χρόνο μετά τα πρώτα κρούσματα πτωχεύσεων στα στεγαστικά δάνεια υψηλού κινδύνου και την άνοδο του κόστους ασφάλισής τους, η διεθνής χρηματοοικονομική κρίση συνεχίζεται, παρά τις πολλαπλές παρεμβάσεις των κεντρικών τραπεζών με παροχή ρευστότητας και άλλες διευκολύνσεις δανεισμού. Η κρίση ήδη έχει μέχρι σήμερα οδηγήσει σε μειώσεις των περιουσιακών στοιχείων των τραπεζικών ιδρυμάτων ύψους \$175 δις, ενώ αν η αγορά κατοικίας στις ΗΠΑ σταθεροποιηθεί, υπολογίζονται επιπλέον μειώσεις της τάξης των \$ 225 δις στη διάρκεια του 2008. Οι τιμές, όμως, των κατοικιών στις ΗΠΑ, που έχουν ήδη πέσει περίπου 13%, αναμένεται να συνεχίσουν την καθοδική πορεία τους, πιθανόν διπλασιάζοντας τη μέχρι σήμερα πτώση, γεγονός που θα επιδεινώσει ακόμα περισσότερο το ύψος των μειώσεων

και την κρίση. Αναγκαστικά στη διάρκεια του 2008, οι τράπεζες θα προβούν σε αυξήσεις κεφαλαίου, καθώς και σε μείωση του ενεργητικού τους της τάξης του ενός και πλέον τρισεκατομμυρίου δολαρίων μόνον στις ΗΠΑ, μια πράξη στην οποία οι κεντρικές τράπεζες αδυνατούν να βοηθήσουν, αφού η παροχή φτηνής ρευστότητας βοηθά στην αύξηση, όχι τη μείωση του ενεργητικού των εμπορικών τραπεζών. Οι επενδυτές από την άλλη πλευρά έγιναν πιο συντηρητικοί στις αποτιμήσεις τους, απαιτώντας υψηλότερα ασφάλιστρα κινδύνου. Το ίδιο συντηρητικοί για να επιβιώσουν έγιναν και οι αξιολογικοί οίκοι και οι εποπτικές αρχές. Συνεπώς, η ευφορία της τελευταίας εβδομάδας του Μαρτίου στα διεθνή χρηματιστήρια είναι εύκολα αναστρέψιμη. Η κρίση που ξεκίνησε από τις αγορές των ΗΠΑ επηρέασε όλη την υφήλιο. Όσοπέρασε ο καιρός βγήκε στην επιφάνεια η σοβαρότητα της κρίσης και

το πρόβλημα πήρε διαφορετικές διαστάσεις. Η κρίση αν και πρωτοπαρουσιάστηκε στις αγορές των ΗΠΑ σε σύντομο χρονικό διάστημα άρχισε να επηρεάζει όλες τις παγκόσμιες αγορές. Αυτό

δείχνει το πόσο στενά συνδεδεμένες είναι οι παγκόσμιες αγορές. Έτσι η κρίση απόπεριφερειακό πρόβλημα έγινε παγκόσμιο. Αν και οι χώρες που επηρεάστηκαν έλαβαν μέτρα σε σύντομο χρονικό διάστημα έγινε φανερό ότι όλες οι χώρες πρέπει να ενεργήσουν από κοινού «Η παρούσα οικονομική ύφεση στις ΗΠΑ ήταν η πιο σοβαρή από τη δεκαετία του 1930. Από τότε που ξεκίνησε η ύφεση το Δεκέμβριο του 2007, το πραγματικό (προσαρμοσμένο με τον πληθωρισμό) ακαθάριστο εγχώριο προϊόν έπεσε κατά 3.7%, ο αριθμός των θέσεων εργασίας στις ΗΠΑ μειώθηκε κατά περίπου 6.7 εκατομμύρια και το ποσοστό ανεργίας εκτινάχθηκε από το 4.9% στο 9.4%. Όμως, ο βαθμός των απωλειών θέσεων εργασίας μειώθηκε τους τελευταίους μήνες και μια ποικιλία άλλων δεικτών υποδηλώνει ότι η ύφεση μπορεί να έχει τελειώσει ή θα μπορούσε να τελειώσει μέσα στους επόμενους μερικούς μήνες».

Το παραπάνω απόσπασμα από την τελευταία έκθεση του Γραφείου Προϋπολογισμού του Αμερικάνικου Κογκρέσου, μοιάζει να επιβεβαιώνεται. Η «ανάκαμψη» μοιάζει να επιστρέφει και το ΑΕΠ να αυξάνεται για πρώτη φορά μετά από τέσσερα τρίμηνα διαρκούς πτώσης. Το ίδιο ισχύει και για τις εγχώριες ιδιωτικές επενδύσεις που αυξήθηκαν για πρώτη φορά μετά από επτά τρίμηνα. Βέβαια, η τελευταία έκθεση για το ΑΕΠ δεν ενέπνεε και τόση αισιοδοξία, εφόσον μείωσε κατά 20% το ποσοστό αύξησής του (στην αρχική έκθεση προβλεπόταν αύξηση 3.5% σε ετήσια βάση, στη δε δεύτερη έκθεση η αύξηση περιορίστηκε στο 2.8%). Το μεγαλύτερο χτύπημα από την κρίση εδέχθη η Ισλανδία, με μεγάλη έκθεση των τραπεζών της στα τοξικά ομόλογα. Παρά τα μεγάλα χρηματικά αποθέματα της η Βρετανία, ακολούθησε το αμερικανικό μοντέλο και ήταν από τις πρώτες χώρες που επλήγησαν από την κρίση. Πολλές τράπεζες κρατικοποιήθηκαν και άλλες συγχωνεύτηκαν. Η Γαλλία ομοίως είχε υιοθετήσει τέτοια προϊόντα, ενώ ανακατατάξεις παρατηρήθηκαν σε Βέλγιο, Ιταλία, Λουξεμβούργο και Ολλανδία. (Ναυτεμπορική, 2010)

1.2 Ανάλυση γεγονότων και στοιχείων

Το τραπεζικό σύστημα στη WallStreet, το City του Λονδίνου και τα άλλα χρηματοπιστωτικά κέντρα έχει απομακρυνθεί σε σημαντικό βαθμό από τον παραδοσιακό του ρόλο (άντληση καταθέσεων-χορήγηση δανείων) και έχει μεταλλαχθεί σε κύριο όχημα κερδοσκοπίας. Στο πλαίσιο αυτό οι τράπεζες αντί να χρηματοδοτούν κυρίως την πραγματική οικονομία, χρηματοδοτούσαν κυρίως την κερδοσκοπία. Η εξέλιξη αυτή είναι αποτέλεσμα της απελευθέρωσης των χρηματοπιστωτικών αγορών υπό την κυριαρχία του νεοφιλελευθερισμού. Υπό τις συνθήκες αυτές η κερδοσκοπία πήρε πρωτοφανείς διαστάσεις και το ίδιο το τραπεζικό σύστημα εξελίχθηκε σε μία τεράστια κερδοσκοπική φούσκα. Αυτή είναι η αιτία της σημερινής κρίσης. Τα πιστωτικά παράγωγα, τα οποία εκδόθηκαν από τις αμερικανικές τράπεζες με αντίκρισμα τα στεγαστικά δάνεια υψηλού ρίσκου (subprimeloans), τα περιβόητα πλέον «τοξικά απόβλητα», δεν αποτελούν παρά τον εκπυρσοκροτητή με τον οποίο έσκασε η φούσκα. Η φούσκα κάποια στιγμή θα έσκαγε έτσι κι' αλλιώς, οδηγώντας το τραπεζικό σύστημα σε κατάρρευση. Η κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος συμπαρασύρει σε κατάρρευση τα χρηματιστήρια. Σκάει, δηλαδή, με τη σειρά της η χρηματιστηριακή φούσκα (κραχ).

Καθώς το τραπεζικό σύστημα και τα χρηματιστήρια διασυνδέονται πολλαπλώς με την πραγματική οικονομία, η τελευταία οδηγείται σε ύφεση. Το φάσμα του κράχ του 1929 στο χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης και η Μεγάλη Ύφεση της δεκαετίας του 1930 που ακολούθησε, πλανάται ήδη πάνω από τις ΗΠΑ, την Ευρώπη και τον υπόλοιπο κόσμο. Οι αλληπάλληλες πτωχεύσεις τραπεζών και η ελεύθερη πτώση των χρηματιστηρίων, καθώς και το ασύλληπτο μέγεθος της πιστωτικής φούσκας δείχνουν ότι ίσως οδεύουμε προς επανάληψη του φαινομένου. Πανικόβλητες οι κυβερνήσεις σπεύδουν σε πρωτοφανείς και αδιανόητες μέχρι χθες ενέργειες, όπως οι κρατικοποιήσεις τραπεζικών και ασφαλιστικών κολοσσών¹ που καταρρέουν, προκειμένου να αποτρέψουν φαινόμενα ντόμινο. Έτσι είδαμε το αδιανόητο. Να κρατικοποιούνται μερικώς οι μεγαλύτερες τράπεζες του μεγαλύτερου μετά την WallStreet παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού κέντρου, του City του Λονδίνου. Παράλληλα οι κυβερνήσεις διαθέτουν εκατοντάδες δισεκατομμύρια, χρήματα των φορολογουμένων, προκειμένου να απαλλάξουν τις τράπεζες από τα

«τοξικά απόβλητα», δηλαδή κρατικοποιούν τις ζημιές των τραπεζών. Τις μεταβιβάζουν, με άλλα λόγια, στους πολίτες των χωρών τους. Οι εργαζόμενοι καλούνται τώρα να πληρώσουν τις ζημιές από το μεγάλο φαγοπότι της κερδοσκοπίας και την ανευθυνότητα των νεοφιλελεύθερων κυβερνήσεων, οι οποίες κατήργησαν τους περισσότερους κανόνες, ελέγχους και ρυθμίσεις (απορρύθμιση-deregulation) των χρηματοπιστωτικών αγορών, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του μεγάλου κεφαλαίου.

Αλλά παρά τα πρωτοφανή μέτρα των κυβερνήσεων, οι αγορές δεν πείθονται». Η ελεύθερη πτώση των χρηματιστηρίων συνεχίζεται, η μία μαύρη μέρα διαδέχεται την άλλη. Δεν είναι μόνον ότι οι αγορές προεξοφλούν την ύφεση, όπως λέγεται. Η πιστωτική ασφυξία (creditcrunch) οδηγεί σε πωλήσεις πανικού, προκειμένου να αποκτηθεί με κάθε κόστος ρευστό χρήμα και να προλάβουν οι τράπεζες και οι άλλοι μεγάλοι κερδοσκόποι την πτώχευση. Αυτός όμως είναι ένας φαύλος κύκλος. Όσο περισσότερο και όσοι περισσότεροι σπεύδουν να ρευστοποιήσουν όλων των ειδών τους τίτλους, τόσο το σύστημα καταρρέει. Ακόμη δεν έχουμε δει τα χειρότερα. Ο φαύλος κύκλος δεν πρόκειται να διακοπεί, παρά μόνον όταν αδειάσει η πιστωτική φούσκα και το τραπεζικό σύστημα συρρικνωθεί και βρεθεί σε αντιστοιχία με την κεφαλαιακή του βάση. Το μεγαλύτερο μέρος της κερδοσκοπίας των τραπεζών και των άλλων κερδοσκόπων (όπως τα hedgefunds) έχει πραγματοποιηθεί με υψηλό δανεισμό, δηλαδή με συγκριτικά μικρά ίδια κεφάλαια, πράγμα που αποφέρει τεράστια κέρδη. Ο υψηλός δανεισμός σημαίνει ότι οι «επενδύσεις» (δηλαδή η κερδοσκοπία) των τραπεζών και των άλλων κερδοσκόπων αντιστοιχούσε σε μικρή συγκριτικά κεφαλαιακή βάση. Οι «επενδύσεις» με δανεισμό των τραπεζών και των άλλων κερδοσκόπων ονομάζεται ευγενώς «επενδυτική μόχλευση» (leverage). Είναι ασύλληπτες οι διαστάσεις της «επενδυτικής μόχλευσης» στο σύγχρονο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Για παράδειγμα, ο αμερικανικός τραπεζικός κολοσσός LehmanBrothers που πτώχευσε, είχε αναλογία κερδοσκοπικών τοποθετήσεων προς ίδια κεφάλαια 30 προς 1, δηλαδή τα ίδια κεφάλαια αντιπροσώπευαν μόλις το 3,3% των «επενδύσεων». Αντίστοιχες αναλογίες συναντάμε σε όλες τις μεγάλες τράπεζες, όπως λόγου χάρι στους ευρωπαϊκούς κολοσσούς DeutscheBank (η μεγαλύτερη τράπεζα της Γερμανίας), UBS (η μεγαλύτερη τράπεζα της Ελβετίας) και Barclays (η τρίτη μεγαλύτερη τράπεζα της Βρετανίας), στους οποίους αντιστοιχούν ποσοστά 1,2%, 2,1% και 2,4%. Όπως παρατηρεί ο Economist, τα ποσοστά αυτά «μπορούν να προκαλέσουν τρόμο στους κύκλους των χρηματιστών». Είναι σαφές ότι το τραπεζικό

σύστημα διογκώθηκε σε πλήρη αναντιστοιχία με την κεφαλαιακή του βάση. Εξού και η πανικόβλητη σπουδή των κυβερνήσεων να ενισχύσουν με δημόσιο χρήμα την κεφαλαιακή βάση των τραπεζών. Αλλά η παρούσα χρηματοπιστωτική κρίση δεν πρόκειται να εκτονωθεί, παρά μόνον όταν το τραπεζικό σύστημα συρρικνωθεί («ξεφουσκώσει») και βρεθεί σε αντιστοιχία με την κεφαλαιακή του βάση. Το τραπεζικό σύστημα των ΗΠΑ και της Ευρώπης αναμένεται να συρρικνωθεί κατά 5 τρισ. δολάρια, ποσό που αντιστοιχεί στο 36,2% του ΑΕΠ των ΗΠΑ! Οι συνέπειες αυτής της συρρίκνωσης αποτυπώνονται στην κατακόρυφη πτώση των τραπεζικών μετοχών και γενικότερα την ελεύθερη πτώση των χρηματιστηρίων.

Ας σημειώσουμε εδώ ότι στην κερδοσκοπία στα χρηματιστήρια αξιών, παραγώγων και εμπορευμάτων και στις αγορές συναλλάγματος επιδίδονται οι πάντες: Οι τράπεζες (επενδυτικές και εμπορικές), οι ασφαλιστικές εταιρείες, οι εταιρίες διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, μεταξύ των οποίων περίοπτη θέση από άποψη κερδοσκοπικής επιθετικότητας και μεγέθους κεφαλαίων κατέχουν τα κλειστά αμοιβαία κεφάλαια υψηλού ρίσκου (hedgefunds), οι εταιρίες επενδύσεων χαρτοφυλακίου και άλλα χρηματοοικονομικά σχήματα, ακόμη και τα μεγάλα ασφαλιστικά ταμεία.

Αλλά στην κερδοσκοπία επιδίδονται και οι μεγάλες επιχειρήσεις όλων των ειδών (βιομηχανικές και άλλες) και δη οι πολυεθνικές εταιρίες. Είναι χαρακτηριστικό ότι το 50% περίπου των κερδών της GeneralElectric το 2007 προήλθε από θυγατρικές της του χρηματοπιστωτικού κλάδου. Αυτό σημαίνει ότι οι μεγάλες εταιρίες που δραστηριοποιούνται στην πραγματική οικονομία μπορεί να καταγράψουν και αυτές τεράστιες ζημιές εξαιτίας της παρούσας χρηματοπιστωτικής κρίσης. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της Metallgesellschaft AG, της δέκατης τέταρτης σε μέγεθος βιομηχανικής επιχείρησης της Γερμανίας. Η επιχείρηση αυτή κινδύνευσε το 1993 να καταστραφεί από ζημιές ύψους άνω του 1 δισ. δολαρίων, τις οποίες είχε υποστεί από κερδοσκοπία επί παραγώγων στην αγορά πετρελαίου (χρηματιστήριο εμπορευμάτων). Το να βρεθούν εκτεθειμένες σε μεγάλες ζημιές και οι μεγάλες εταιρίες που δραστηριοποιούνται στην πραγματική οικονομία, μπορεί να σημάνει σειρά πτωχεύσεων, ραγδαία επιδείνωση της ύφεσης και κατακόρυφη άνοδο της ανεργίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι τρεις μεγαλύτερες αυτοκινητοβιομηχανίες στον κόσμο, οι αμερικανικές GeneralMotors, Chrysler και Ford, σύμβολα της αμερικανικής κυριαρχίας στους δρόμους, απειλούνται με κατάρρευση λόγω της χρηματοπιστωτικής

κρίσης . Σε μία απελπισμένη κίνηση σωτηρίας η GeneralMotors και η Chrysler επιχείρησαν να συγχωνευθούν και η Chrysler προσπάθησε να έρθει σε συμφωνία συνεργασίας με τη γαλλική Renault και την ιαπωνική Nissan, κατά τα φαινόμενα χωρίς αποτέλεσμα. Τώρα πιέζουν την αμερικανική κυβέρνηση να τις ενισχύσει με ρευστό, προκειμένου να αποφύγουν τη χρεοκοπία. Λύση βλέπουν μόνον σε ένα σχέδιο σωτηρίας, όπως αυτό που εκπόνησε η κυβέρνηση Μπους για την ενίσχυση των τραπεζών. Αν και το Κογκρέσο ενέκρινε εγγυημένο δάνειο ύψους 25 δισ. δολαρίων για την ενίσχυση της αυτοκινητοβιομηχανίας, οι Τρεις Μεγάλες (BigThree) ζητούν τώρα πολύ περισσότερα. Το πρόβλημα γίνεται ιδιαίτερα οξύ και για τον επιπλέον λόγο ότι οι τρεις εταιρείες απασχολούν περίπου 200.000 εργαζομένους στις ΗΠΑ και χιλιάδες ακόμη στο εξωτερικό. Η αμερικανική κυβέρνηση δεν έχει ακόμη αποφασίσει το ύψος της βοήθειας προς την εγχώρια αυτοκινητοβιομηχανία. Θεωρείται, πάντως, αδιανόητο να αφηθεί η αυτοκινητοβιομηχανία στην τύχη της. «Αν χαθεί η GM, η Chrysler και η Ford, το πλήγμα για τη μαζική ψυχολογία θα είναι ανυπολόγιστο» σημειώνει ο Ν. Γκρέγορι, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο St. John. Αλλά μεγάλα προβλήματα αντιμετωπίζουν και οι ευρωπαϊκές βιομηχανίες. Στη Γαλλία η Renault ανακοίνωσε απολύσεις, ενώ θα κλείσει για μία έως δύο εβδομάδες τα εργοστάσιά της, για να μειώσει την παραγωγή λόγω συρρίκνωσης των παραγγελιών. Οι γερμανικές BMW και Mercedes ανακοίνωσαν την πρόθεσή τους να μειώσουν την παραγωγή τους για τον ίδιο λόγο. Υπολογίζεται ότι το επόμενο διάστημα θα χαθούν περισσότερες από 50.000 θέσεις εργασίας, αν δεν βελτιωθούν οι οικονομικοί δείκτες του τομέα. Χαρακτηριστική της κρισιμότητας της κατάστασης είναι η δήλωση του επιτρόπου Βιομηχανίας της CommissionΓκ. Φερχόιγκεν ότι η Ευρώπη δεν θα αφήσει την αυτοκινητοβιομηχανία της να καταρρεύσει. Αλλά οι Κεντρικές Τράπεζες και οι κυβερνήσεις ούτε μπορούν, ούτε έχουν τα διαθέσιμα να διασώσουν όλο το σύστημα, χρηματοπιστωτικό και άλλο

Αλλά όλων των ειδών επιχειρήσεις ζητούν ήδη πίστωση χρόνου για να επιβιώσουν, ειδικά οι μικρομεσαίες, οι οποίες αποτελούν τη ραχοκοκκαλιά των Δυτικών χωρών όσον αφορά την απασχόληση, εξαιτίας του ότι είναι έντασης εργασίας . Τα κέρδη συρρικνώνονται λόγω της ύφεσης, που έχει ήδη δρομολογηθεί, ενώ αυξάνονται τα τοκοχρεολύσια. Τα χρέη εκτοξεύονται, τη στιγμή που το τραπεζικό σύστημα δεν διαθέτει πιστώσεις για την αναχρηματοδότηση των δανείων. Η παραγωγή μειώνεται, οι απολύσεις αυξάνονται. Ακόμη δεν έχουμε δει τα χειρότερα.

Ας έρθουμε όμως τώρα στην πιο σκοτεινή πλευρά του σύγχρονου χρηματοπιστωτικού συστήματος, τα πιστωτικά παράγωγα, τα οποία αναπτύχθηκαν με ραγδαίους ρυθμούς την τελευταία δεκαετία και βρίσκονται σήμερα στο μάτι του κυκλώνα, στην καρδιά της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Πρόκειται για μία από τις «καινοτομίες», που έγιναν αντικείμενο λατρείας στο πλαίσιο του νεοφιλελεύθερου δόγματος, το οποίο πρέσβευε, μεταξύ άλλων, ότι οι απελευθερωμένες αγορές προωθούν την καινοτομία, η οποία με τη σειρά της προωθεί την ανάπτυξη. Τα πιστωτικά παράγωγα είναι ένα τραπεζικό «παράδοξο», που αποκαλύπτει το κερδοσκοπικό αμόκ του σύγχρονου καπιταλισμού, το οποίο απειλεί τώρα να τον οδηγήσει σε κατάρρευση. Περί τίνος ακριβώς πρόκειται; Τα πιστωτικά παράγωγα είναι «προϊόντα» της λεγόμενης τιτλοποίησης. Με την τιτλοποίηση οι τράπεζες μετέτρεπαν στοιχεία του ενεργητικού τους, όπως δάνεια που είχαν χορηγήσει, ή γενικότερα χρηματοδοτήσεις, σε παράγωγους τίτλους, οι οποίοι πωλούντο στην αγορά με τη μορφή των πιστωτικών παραγώγων, τα οποία είναι, όπως σχεδόν όλα τα παράγωγα, κερδοσκοπικά εργαλεία. Πιο απλά, οι τράπεζες «μεταπωλούσαν» σε ενδιαφερόμενους «επενδυτές» (δηλαδή κερδοσκόπους) τα δάνεια που είχαν χορηγήσει, αφού τα είχαν προηγουμένως μεταλλάξει σε πιστωτικά παράγωγα. Οι ενδιαφερόμενοι «επενδυτές» ήσαν πολύ συχνά άλλες τράπεζες. Και από εδώ ξεκινάει ένας απίστευτος κύκλος. Με την έκδοση των τίτλων αυτών, δηλαδή των πιστωτικών παραγώγων, οι τράπεζες αντλούσαν δανεικά κεφάλαια, τα οποία στη συνέχεια δάνειζαν. Τα νέα αυτά δάνεια που χορηγούσαν, με τη σειρά τους τιτλοποιούντο, μετασχηματίζοντο δηλαδή σε νέα πιστωτικά παράγωγα, κ.ο.κ. Πιο απλά οι τράπεζες δανείζοντο και ξαναδανείζοντο για να δανείσουν. Κάθε τέτοιος κύκλος σήμαινε τη διοχέτευση στην αγορά καινούργιων κερδοσκοπικών εργαλείων, καινούργιων δηλαδή πιστωτικών παραγώγων, διογκώνοντας το μέγεθος της κερδοσκοπίας, αλλά και τον δανεισμό των τραπεζών. Αυτό μοιάζει με ένα ανοδικό σπειροειδές που εκτυλίσσεται στον αέρα, στο κενό. Ή με μία φούσκα. Καθώς σ' αυτό το συνεχώς διευρυνόμενο σπειροειδές εμπλέκοντο όλες οι τράπεζες και άλλοι κερδοσκόποι, οι πάντες βρέθηκαν να χρωστάνε στους πάντες. Όταν έσκασε η φούσκα, πρόκυψε κρίση ρευστότητας και πιστωτική ασφυξία. Αν δει κανείς το πράγμα από άλλη σκοπιά, η τιτλοποίηση σημαίνει ότι το ενεργητικό των τραπεζών (τα δάνεια που είχαν χορηγήσει) μετασχηματίζετο σε παθητικό, αφού με την τιτλοποίηση αντλούσαν δανεικά κεφάλαια (παθητικό). Με κάθε κύκλο ο δανεισμός διογκωνόταν.. Έτσι έφθασαν οι τράπεζες σε αυτούς τους απίθανους λόγους «επενδυτικής μόχλευσης», στους οποίους αναφερθήκαμε παραπάνω. Όταν το

ενεργητικό μετασχηματίζεται σε παθητικό και μάλιστα σε διευρυνόμενη κλίμακα, εξανεμίζεται η κεφαλαιϊκή επάρκεια των τραπεζών. Εξού η σημερινή κρίση κεφαλαιακής επάρκειας. Με τα πιστωτικά παράγωγα και τον μετασχηματισμό του ενεργητικού σε παθητικό όλες οι τράπεζες μετασχηματίστηκαν από πιστωτές σε χρεώστες. Όλοι έναντι όλων. Αλλά αυτός ο συνεχώς διευρυνόμενος κύκλος κερδοσκοπίας μέσω δανεικών σήμαινε τεράστια κέρδη. Φυσικά πολλά από αυτά τα κέρδη έμειναν «αποθηκευμένα» σε τίτλους, σε χρεόγραφα, στην καθομιλουμένη «χαρτιά». Τώρα που η φούσκα έσκασε, τα κέρδη αυτά εξανεμίζονται στον αέρα, καθώς καταρρέει η αξία αυτών των τίτλων. Τα «χαρτιά» γίνονται χαρτιά στην κυριολεξία. Οι τράπεζες καταγράφουν τεράστιες ζημιές.

Αυτή είναι εν ολίγοις η ιστορία των στεγαστικών δανείων μειωμένης εξασφάλισης (subprimeloans), τα οποία τιτλοποιήθηκαν και μεταλλάχθηκαν σε πιστωτικά παράγωγα, συγκεκριμένα σε σύνθετα δομημένα ομόλογα, τα περιβόητα πλέον «τοξικά απόβλητα». Τα ομόλογα αυτά εκδόθηκαν από τις αμερικανικές τράπεζες ως πολλά υποσχόμενα ελκυστικά πακέτα (εκδόθηκαν όσο διαρκούσε η φούσκα των ακινήτων), τα οποία πουλήθηκαν σε όλον τον κόσμο, μολύνοντας το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Για παράδειγμα, ο τραπεζικός κολοσσός UBS, η μεγαλύτερη τράπεζα της Ελβετίας, με ενεργητικό 1,9 τρισ. δολάρια, είναι από τις χειρότερα πληγείσες ευρωπαϊκές τράπεζες από την κρίση στην αγορά στεγαστικών δανείων των ΗΠΑ. Ο υπουργός οικονομικών της Ελβετίας έσπευσε να διαβεβαιώσει ότι αποκλείεται το ενδεχόμενο πτώχευσης της UBS. Το ΔΝΤ εκτίμησε στο πρόσφατο παρελθόν ότι οι ζημιές των τραπεζών ανά τον κόσμο από τα τιτλοποιημένα subprime δάνεια θα ξεπεράσουν το 1 τρισ. δολάρια. Αλλά οι εκτιμήσεις αυτές συνεχώς αναθεωρούνται προς τα πάνω. Η Τράπεζα της Αγγλίας ανακοίνωσε στις 27 Οκτωβρίου ότι οι ζημιές των τραπεζών παγκοσμίως ανέρχονται ήδη στα 2,8 τρισ. δολάρια. (Κότιος & Παυλίδης, 2012)

Ας έρθουμε τώρα στην περιβόητη αυτορρύθμιση των αγορών εύρημα και αυτό του νεοφιλελεύθερου δόγματος. Σύμφωνα με αυτή την αντίληψη οι αγορές δεν χρειάζονται τα [δεσμά] των ρυθμίσεων που επιβάλει το κράτος ως συλλογικός επόπτης της λειτουργίας του συστήματος. Ελεύθερες από αυτά τα δεσμά αυτορυθμίζονται. Η σημερινή κρίση αποκαλύπτει σε όλου τους το μεγαλείο από τις συνέπειες τις αυτορρύθμισης. Η αυτορρύθμιση εφαρμόστηκε σε διάφορες πλευρές του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Στην αυτορρύθμιση εναποτέθηκε και η

διαχείριση του χρηματοπιστωτικού κινδύνου .Το πράγμα έχει εξαιρετικό ενδιαφέρον , καθώς οι αυτορρυθμιζόμενες αγορές μετέτρεψαν τον πιστωτικό κίνδυνο σε αντικείμενο κερδοσκοπίας . Συγκεκριμένα, στοιχεία του ενεργητικού των τραπεζών που συνεπάγονται υψηλό κίνδυνο, για παράδειγμα ριψοκίνδυνα δάνεια , τιτλοποιήθηκαν και μεταλλάχθηκαν σε παράγωγα κάλυψης πιστωτικού κινδύνου . Με τον τρόπο αυτό οι τράπεζες απομάκρυναν από το ενεργητικό τους τα επισφαλή δάνεια , μεταπωλώντας τα στην αγορά, αφού προηγούμενος είχαν μετασχηματίσει (τιτλοποιήσει) τα πιστωτικά παράγωγα (CDS). Το γεγονός ότι με αυτή την καινοτόμα οι τράπεζες μπορούν τα ξεφορτωθούν τα επισφαλή δάνεια που έχουν χορηγήσει, εξηγεί την αλόγιστη προθυμία οι αμερικανικές τράπεζες χορηγούσαν στεγαστικά δάνεια δισεκατομμυρίων σε ανθρώπους με χαμηλή φερεγγυότητα, πρακτικά σε όποιον τα ζητούσε όσο διαρκούσε οι φούσκα των ακινήτων. Προσέφεραν με αυτόν τον τρόπο το αμερικάνικο όνειρο της απόκτησης κατοικίας σε εκατομμύρια αμερικάνους, όχι μόνο της εργατικής τάξης και γενικότερα των χαμηλόμισθων αλλά και τις μεσαίας τάξης που είδε το όνειρο μια πολυτελούς κατοικίας στα προάστια να πραγματοποιείτε .Τώρα όλοι αυτοί οι άνθρωποι συνωστίζονται σε καταυλισμούς και σιτίζονται από φιλανθρωπικές οργανώσεις ενώ έπονται εκατομμύρια άλλοι των οποίων τα σπίτια βρίσκονται στον κατάλογο των επικείμενων κατασχέσεων . Φυσικά τα παράγωγα κάλυψης πιστωτικού κινδύνου (CDS)δεν αφορούν μόνο τα πιστωτικά δάνεια κάθε είδους δάνεια. Τα παράγωγα αυτά είναι περίπλοκα <επενδυτικά προϊόντα >, δηλαδή εργαλεία κερδοσκοπίας .Με άλλα λόγια το αυτορρυθμιζόμενο τραπεζικό σύστημα εναπόθεσε την πιστωτική του ασφάλεια στην κερδοσκοπία !.Έτσι γονάτισε σήμερα η wall street . Υποτίθεται ότι στο πλαίσιο του καινοτόμου αυτού συστήματος ο χρηματοπιστωτικός κίνδυνος θα διοχέτευε ευρύτερα και έτσι θα μειωνόταν . Υποτίθεται ότι στα στοιχήματα που αναλαμβάνονταν με τα πιστωτικά παράγωγα αποτυπώνετε η <σοφία > των αγορών η οποία σύμφωνα με το νεοφιλελεύθερο δόγμα είναι αλάνθαστη .Οι συνολικές θέσεις στην αγορά των CDS ανέρχονται σήμερα στο τεράστιο ποσό των 62 τρις δολαρίων ποσό που είναι υπερδιπλάσιο του συνδιασμένου ΑΕΠ των ΗΠΑ , της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ιαπωνίας !.Αφού στα CDS αποτυπώνετε ο χρηματοπιστωτικός κίνδυνος μπορούμε να πούμε ειρωνικά ότι το τεράστιο αυτό ποσό πράγματι καθρεπτίζει το μέγεθος του κινδύνου που αντιμετωπίζει σήμερα το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα (Αλογοσκούφης 2013)

Τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα (financial derivatives), η απλώς παράγωγα δεν περιορίζονται βεβαίως στα πιστωτικά παράγωγα, αλλά επεκτείνονται σε όλο το φάσμα της χρηματοπιστωτικής οικονομίας. Αντικείμενο των παραγώγων μπορεί να είναι κάθε κινητή ή ακίνητη αξία που εμπίπτει στη σφαίρα της οικονομίας. Πρόκειται για μία τεράστια «χάρτινη» οικονομία-παράσιτο της πραγματικής οικονομίας. Αυτή η παρασιτική δραστηριότητα έχει καταστεί εξέχουσα πηγή πλουτισμού στη Δύση, θέτοντας τη σφραγίδα του ακραίου παρασιτισμού στις δυτικές οικονομίες. (Σ. Ν. Αντωνοπούλου, 2008)

1.3 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Μια επικείμενη ύφεση στις ΗΠΑ, αναμένεται να επιβραδύνει ελαφρώς και τους ρυθμούς ανάπτυξης σε όλη την υφήλιο, αφού πολλές χώρες εξάγουν ένα μεγάλο μέρος της παραγωγής τους προς τις ΗΠΑ. Η επιβράδυνση θα είναι το χαρακτηριστικό της Ευρώπης, της λατινικής Αμερικής και της Ασίας. Στην Ασία χώρες με υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, όπως η Κίνα (11,5%) και η Ινδία (8%) αναμένεται να απολέσουν έως και δύο ποσοστιαίες μονάδες ανάπτυξης. Οι πετρελαιοπαραγωγές χώρες όπως η Ρωσία 8^η είναι ίσως οι μόνες που θα τρέξουν το 2008 πιο γρήγορα από ότι έτρεξαν το 2007. Η χρηματοοικονομική κρίση έχει προφανώς επιτείνει την ελαφρώς αρνητική αναπτυξιακή εικόνα του 2008. Καθώς η κρίση επεκτείνεται και τα ασφάλιστρα κινδύνου αυξάνονται, τα διεθνή χρηματιστήρια επηρεάζονται αρνητικά, με αποτέλεσμα ο πλούτος των νοικοκυριών να μειωθεί και ο ρυθμός αύξησης της κατανάλωσης να επιβραδυνθεί. Συγχρόνως, παρά την αναμενόμενη προσπάθεια των επιμέρους κεντρικών τραπεζών να μειώσουν τα επιτόκια παρέμβασης, είναι πολύ πιθανή η αύξηση του κόστους κεφαλαίου σε πολλά μέρη του πλανήτη, γεγονός που θα έχει μια επιπλέον αρνητική επίδραση. Οι ρυθμοί ανάπτυξης της Αμερικανικής οικονομίας έχουν μειωθεί από 2.2% το 2007 και σε 1% το 2008. Οι υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης στις αναδυόμενες οικονομίες έχουν οδηγήσει σε ραγδαία αύξηση των τιμών των εμπορευμάτων με αρνητικές συνέπειες για τον παγκόσμιο πληθωρισμό. Ταυτόχρονα, το εξωτερικό εμπόριο αναμένεται να επηρεασθεί αρνητικά από την επιβράδυνση του παγκόσμιου ρυθμού ανάπτυξης καθώς και την υποτίμηση του ευρώ. Αν και σύμφωνα με τα τελευταία του απριλίου (2007) ο πληθωρισμός στις χώρες

στις χώρες της ευρωζώνης υποχώρησε από 3,6% το Μάρτιο σε 3,3 %, ο ρυθμός αύξησης των τιμών των τροφίμων αναμένεται να διατηρηθεί πάνω από το 3% κατά τη διάρκεια του 2008 εξαιτίας της ραγδαίας αύξηση των τιμών τροφίμων και ενέργειας (τα αίτια της χρηματοοικονομικής κρίση των αρχών του 21 ου αιώνα και ο ρόλος των τραπεζών)

1.4 Οικονομική κρίση στις χώρες της Μεσογείου

Η μεγάλη και παρατεταμένη οικονομική κρίση που ξέσπασε το 2009 στις Μεσογειακές χώρες-μέλη της Ευρωζώνης και συνεχίζεται σε μικρότερο βαθμό ακόμη και σήμερα, προκαλεί μεγάλες αναταραχές στις διεθνείς κεφαλαιαγορές. Πάρα πολλά γράφτηκαν για την οικονομική κρίση των Μεσογειακών χωρών, επηρεάζοντας καθημερινά τις αγορές συναλλάγματος και των ομολογιών. Αρκετοί «προφήτεψαν» την κατάρρευση της Ευρωζώνης λόγω των Μεσογειακών χωρών αλλά ουδέποτε επαληθεύτηκαν.

Ο «συντελεστής βαρύτητας» (weightcoefficient) των οικονομιών των Μεσογειακών χωρών είναι πολύ μικρός και εκπροσωπεί μόλις το 16,25% στην Οικονομία της Ευρωζώνης. Συγκεκριμένα, το ποσοστό συμμετοχής της κάθε μεσογειακής χώρας στο Συνολικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της Ευρωζώνης είναι: Ισπανία 11,72%, Πορτογαλία 1,68%, Ελλάδα 2,65% και Κύπρος 0,2%, δηλαδή συνολικά 16,25%. Η Ελλάδα με συμμετοχή μόλις 2,65% στο ΑΕΠ της Ευρωζώνης σε καμιά περίπτωση από μόνη της δεν θα μπορούσε να απειλήσει με... διάλυση την Ευρωζώνη. Το πασίγνωστο GREXIT (έξοδος της Ελλάδας από το ευρώ) περισσότερο αξιοποιήθηκε από τους διεθνείς traders παρά συνιστούσε πραγματική απειλή για το ευρώ. Είναι πραγματικότητα ότι οι χώρες της Ευρωζώνης «πιάστηκαν στον ύπνο» διότι: αφενός δεν διέθεταν μηχανισμούς πρόβλεψης δημοσιονομικών κινδύνων και αφετέρου δεν είχαν εμπειρίες και «μηχανισμούς» αντιμετώπισης δημοσιονομικών και τραπεζικών κρίσεων. Ένα σημαντικό πρόβλημα ήταν ότι, η Ευρωπαϊκή Ένωση με μεγάλη καθυστέρηση αντιλήφθηκε ότι, μια Νομισματική Ένωση είναι περισσότερο

ασφαλής από συναλλαγματικούς, δημοσιονομικούς και συστημικούς κινδύνους, όταν οι συμμετέχουσες σε αυτήν οικονομίες δεν παρουσιάζουν πολύ μεγάλες διαφορές στα επίπεδα οικονομικής ανάπτυξης και διεθνούς ανταγωνιστικότητας.

Με βάση το δείκτη GCI (GlobalCompetitivenessIndicator-Δείκτης Διεθνούς Ανταγωνιστικότητας), προκύπτει ότι οι Μεσογειακές χώρες υστερούν σημαντικά από πλευράς διεθνούς ανταγωνιστικότητας και, στο βαθμό που είναι ιδιαίτερα μεγάλο το δημόσιο χρέος τους, αποτελεί «μονόδρομο» η πραγματοποίηση μεγάλων επενδύσεων εκσυγχρονισμού και ιδιαίτερα η ταχεία προώθηση των επενδύσεων για καινοτομίες και προηγμένες τεχνολογίες. Ίδια ακριβώς είναι και τα συμπεράσματα που προκύπτουν και από τη σειρά που καταλαμβάνουν μεταξύ 60 χωρών στην παγκόσμια κατάταξη της διεθνούς ανταγωνιστικότητας... Διαπιστώνεται ότι «μικρές σε μέγεθος χώρες» μπορούν να είναι στις πρώτες θέσεις της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας, εάν έχουν «εξωστρεφείς» και «δυναμικές οικονομίες».

	2003	2009	2010	2011	2012
E.U. (27)	-664	-1.616	-1.597	-1.117	-1.008
EURO AREA (17)	-745	-1.715	-1.716	-1.176	-1.049
GERMANY	-1.080	-899	-1.276	-262	28
FRANCE	-1.047	-2.213	-2.120	-1.626	-1.502
ITALY	-849	-1.366	-1.114	-968	-740
SPAIN	-62	-2.534	-2.182	-2.169	-2.370
PORTUGAL	-515	-1.613	-1.601	-695	-1.009
GREECE	-894	-3.200	-2.127	-1.770	-1.548
CYPRUS	-1.065	-1.276	-1.109	-1.331	-1.314

Πηγή Eurostat

Όπως συμπεραίνουμε, από τον ανωτέρω πίνακα μέσα σε λίγα χρόνια, μεταξύ 2003 και 2009, ο καθαρός δανεισμός της Γενικής Κυβέρνησης ανά κάτοικο αυξήθηκε: Ελλάδα 258%, Πορτογαλίας 213%, ενώ εκτοξεύθηκε της Ισπανίας ξεπερνώντας τη γειτονική Γαλλία.

Ενδεικτικός είναι ο παρακάτω πίνακας

	2003	2009	2010	2011	2012
E.U. (27)	9.791	12.005	12.396	12.358	12.652
EURO AREA (17)	11.323	13.835	14.119	14.036	14.216
GERMANY	12.612	14.000	14.606	14.413	14.545
FRANCE	13.668	16.609	16.913	17.178	17.594
ITALY	11.199	13.097	12.929	12.963	13.013
SPAIN	7.161	10.530	10.510	10.374	10.645
PORTUGAL	6.140	7.889	8.369	7.948	7.396
GREECE	6.998	11.056	10.104	9.596	9.196
CYPRUS	7.229	9.646	9.688	9.721	9.386

Data: Eurostat

Ο καθαρός δανεισμός των Μεσογειακών χωρών αυξήθηκε ταχύτατα μέχρι και το 2009, ενώ περιορίστηκε με δυσκολία στα επόμενα χρόνια, δεδομένου ότι τα κράτη μπήκαν σε μια περίοδο ύφεσης με μείωση του ΑΕΠ

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
E.U. (28)	3,4	3,2	0,4	-4,5	2,0	1,6	-0,4
EURO AREA (17)	3,3	3,0	0,4	-4,4	2,0	1,6	-0,7
GERMANY	3,7	3,3	1,1	-5,1	4,0	3,3	0,7
FRANCE	2,5	2,3	-0,1	-3,1	1,7	2,0	0,0
ITALY	2,2	1,7	-1,2	-5,5	1,7	0,5	-2,5
SPAIN	4,1	3,5	0,9	-3,8	-0,2	0,1	-1,6
PORTUGAL	1,4	2,4	0,0	-2,9	1,9	-1,3	-3,2
GREECE	5,5	3,5	-0,2	-3,1	-4,9	-7,1	-6,4
CYPRUS	4,1	5,1	3,6	-1,9	1,3	0,4	-2,4

Πηγή : Eurostat

Βλέποντας τον πίνακα διαπιστώνουμε ότι η γενικευμένη οικονομική κρίση του 2009 (που ακολούθησε μετά το ξέσπασμα της τραπεζικής κρίσης των ΗΠΑ) επηρέασε τις λιγότερο αναπτυγμένες μεσογειακές χώρες

.Δεύτερον: Ο δημόσιος δανεισμός ευνόησε την οικονομική ανάπτυξη (κυρίως στον τομέα των ακινήτων και των κατασκευών) αλλά στη συνέχεια η υποχώρηση του δημόσιου δανεισμού προκάλεσε με τη σειρά του πολύ αρνητικά τις τράπεζες που είχαν μεγάλη έκθεση/μεγάλα ανοίγματα σε εγχώριες κρατικές ομολογίες, προκαλώντας τους τεράστιες ζημιές. Η γενικευμένη οικονομική κρίση του 2009 (που ακολούθησε μετά το ξέσπασμα της τραπεζικής κρίσης των ΗΠΑ) επηρέασε τις λιγότερο ανεπτυγμένες Μεσογειακές χώρες. Παρατηρούμε ότι:

Α) Η Ελλάδα ήταν εκείνη που είχε μεγαλύτερη ανάπτυξη πριν από το 2008 σε σύγκριση με τις χώρες της Ευρωζώνης, αλλά και μια πρωτοφανή και συνεχή μείωση του ΑΕΠ στα επόμενα χρόνια.

Β) Στις Μεσογειακές χώρες η κρίση του δημόσιου τομέα προκάλεσε (ιδιαίτερα στην περίπτωση της Ελλάδας) την απότομη μείωση της χρηματοδότησης από τις τράπεζες και τη συρρίκνωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Γ) Η οικονομία της Κύπρου εμφάνισε οικονομική ύφεση με μεγάλη καθυστέρηση, η οποία όμως προκλήθηκε πρωτίστως από τα μεγάλα ανοίγματα των εγχωρίων τραπεζών, πολλές από τις οποίες είχαν συγκεντρώσει δυσανάλογα μεγάλες διεθνείς καταθέσεις με πολύ υψηλά επιτόκια

Ένα άλλο πολύ κρίσιμο σημείο που αφορά στις διαφορές στην ανταγωνιστικότητα μεταξύ των χωρών-μελών της Ευρωζώνης.

	2003	2009	2010	2011	2012
E.U. (27)	9.791	12.005	12.396	12.358	12.652
EURO AREA (17)	11.323	13.835	14.119	14.036	14.216
GERMANY	12.612	14.000	14.606	14.413	14.545
FRANCE	13.668	16.609	16.913	17.178	17.594
ITALY	11.199	13.097	12.929	12.963	13.013
SPAIN	7.161	10.530	10.510	10.374	10.645
PORTUGAL	6.140	7.889	8.369	7.948	7.396
GREECE	6.998	11.056	10.104	9.596	9.196
CYPRUS	7.229	9.646	9.688	9.721	9.386

Data: Eurostat

1) Η Γερμανία, η πιο σημαντική οικονομική δύναμη της Ευρωζώνης, εμφανίζεται με ένα πλεονασματικό ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, αντίθετα με τις Μεσογειακές χώρες που είναι καθαρά ελλειμματικές.

2) Οι Μεσογειακές χώρες εμφανίζουν απόλυτη υστέρηση σε σχέση με το σύνολο των χωρών της Ευρωζώνης, αλλά και με τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που περιλαμβάνουν, μεταξύ αυτών και τις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης και της Βαλκανικής.

3) Η εφαρμογή των προγραμμάτων λιτότητας στις Μεσογειακές χώρες οδήγησε στη μεγάλη μείωση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών τους, αλλά και στο «χάσμα» που χώριζε αυτή την ομάδα χωρών με τις άλλες χώρες της Ευρωζώνης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο σύνολό της.

Έχει αναπτυχθεί πολλή «φιλολογία» μεταξύ των διεθνών επενδυτών σχετικά με το ότι οι Μεσογειακές χώρες «συνιστούν απειλή» για την Ευρωζώνη και ότι είτε θα ... καταρρεύσει είτε ότι ορισμένες θα εξαναγκασθούν σε «υποχρεωτική έξοδο».

Οι πλέον πρόσφατες προβλέψεις του ΟΟΣΑ αναφέρουν τα εξής:

Πρώτον: Μέχρι και το 2015 σχεδόν όλες οι Μεσογειακές χώρες θα έχουν μειώσει αισθητά τα δημοσιονομικά ελλείμματά τους και θα βρίσκονται εντός των ορίων του 3% του δημοσιονομικού ελλείμματος σε ποσοστό επί του ΑΕΠ που προβλέπεται από το Σύμφωνο για τις χώρες-μέλη της Ευρωζώνης.

Δεύτερον: Η Ελλάδα, που είχε ένα εκρηκτικά μεγάλο έλλειμμα στη διετία 2008–2009, έχει πετύχει εντυπωσιακή μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων. Για το 2013 προβλέπεται να παρουσιάσει δημοσιονομικό πλεόνασμα και σχεδιάζεται για πρώτη φορά, μετά από χρόνια, η έξοδος της χώρας στη διεθνή κεφαλαιαγορά. Ανάλογες δημοσιονομικές επιδόσεις έχει εμφανίσει και η Πορτογαλία που και αυτή αναμένεται να αντλήσει κεφάλαια απευθείας από τη διεθνή κεφαλαιαγορά.

Τρίτον: Στο σύνολό τους οι χώρες της Ευρωζώνης εμφανίζουν πολύ μεγαλύτερες δημοσιονομικές επιδόσεις από τις ΗΠΑ, που θα εξακολουθήσουν να αντιμετωπίζουν προβλήματα στην ομαλή άντληση νέων ομολογιακών δανείων.

Η μεγάλη δημοσιονομική και τραπεζική κρίση φαίνεται να έχει ξεπερασθεί οριστικά, ενώ η Ευρωζώνη έχει πλέον πολύ σημαντικές εμπειρίες και πολύ ισχυρούς μηχανισμούς. Αναφέρονται τα εξής χαρακτηριστικά:

1. Οι προϋπολογισμοί των μελών της Ευρωζώνης για πρώτη φορά από το 2013 υποβάλλονται και ελέγχονται αυστηρά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στρατηγικός στόχος είναι να μην υπάρξουν ξανά μεγάλες δημοσιονομικές αποκλίσεις, όπως συνέβη το 2009 μέσω ασφυκτικών δημοσιονομικών ελέγχων.
2. Προωθείται η Τραπεζική Ένωση καθώς επίσης μια σειρά αυστηρών εποπτικών ελέγχων στις τράπεζες απευθείας από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, για την αποφυγή μιας νέας τραπεζικής κρίσης. Ήδη από την 1η Ιανουαρίου 2014 τέθηκε σε ισχύ το νέο καθεστώς για αυξημένη κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών.
3. Μέσα στο 2014 θα τεθεί σε πλήρη λειτουργία ο νέος τραπεζικός πυλώνας Single Supervisory Mechanism (SSM), που θα συμπληρωθεί με ένα ακόμη πυλώνα –το Single Resolution Mechanism (SRM)– που θα ενισχύσουν αποτελεσματικότητα της εποπτείας όλων των τραπεζών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τα επιτεύγματα αυτά οφείλονται αποκλειστικά στην πολύτιμη εξωτερική βοήθεια που παρασχέθηκε στις Μεσογειακές χώρες. Ειδικότερα, τα προβλήματα της Ελλάδας δεν θα είχαν ξεπερασθεί εάν η Ευρωπαϊκή Ένωση μαζί με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο δεν εξασφάλιζαν για προγράμματα αναδιάρθρωσης και ιδιαίτερα ευνοϊκής αναχρηματοδότησης της ελληνικής οικονομίας με συνολικά 164,5 δισ. ευρώ για την περίοδο 2012–14, από τα οποία τα 144,7 δισ. διατέθηκαν μέσω του ευρωπαϊκού μηχανισμού EFSF και 19,8 δισ. από το International Monetary Fund(*Δ Μανιατάκης*)

Κεφάλαιο 2: ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Σε μια εποχή που η ελληνική κρίση έχει πυροδοτήσει μια κρίση εμπιστοσύνης σε ολόκληρη την ευρωζώνη οι χώρες επιχειρούν να την περιορίσουν με αυστηρά μέτρα περιορισμού των ελλειμμάτων στη χώρα μας, όπου βρίσκεται και η καρδιά της νέας (δημοσιονομικής) φάσης της ευρωπαϊκής κρίσης. Κανείς, ούτε οι καταναλωτές, ούτε οι επιχειρήσεις, ούτε οι εξειδικευμένοι διεθνείς αναλυτές μπορούν να προβλέψουν με βεβαιότητα τη διάρκεια της εγχώριας κρίσης. Η κρίση της ελληνικής οικονομίας συνδέεται εν μέρει με την κρίση της στρατηγικής του ευρώ. Παρά την αρχική αναιτιολόγητη αισιοδοξία, οι οικονομικές εξελίξεις στις διεθνείς χρηματαγορές έπληξαν τον πυρήνα του ευρώ και οδήγησαν σε κρίση τις στρατηγικές εξουσίες που συνδέονται με αυτό.

2.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΟΡΟΥ «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ»

Οικονομική κρίση είναι το φαινόμενο κατά το οποίο μια οικονομία χαρακτηρίζεται από μια διαρκή και αισθητή μείωση της οικονομικής της δραστηριότητας. Όταν λέμε οικονομική δραστηριότητα αναφερόμαστε σε όλα τα μακροοικονομικά μεγέθη της οικονομίας, όπως η απασχόληση, το εθνικό προϊόν, οι τιμές, οι επενδύσεις κ.λπ. ο βασικότερος δείκτης οικονομικής δραστηριότητας είναι οι επενδύσεις, οι οποίες, όταν αυξομειώνονται, συμπαρασύρουν μαζί τους και όλα τα υπόλοιπα οικονομικά μεγέθη (Κουφάρης, 2010). Η οικονομική κρίση αποτελεί τη μία από τις δύο φάσεις των οικονομικών διακυμάνσεων και συγκεκριμένα τη φάση της καθόδου, όταν δηλαδή η οικονομική δραστηριότητα βρίσκεται σε μια συνεχή συρρίκνωση. Οι οικονομικές διακυμάνσεις ορίζονται ως οι διαδοχικές αυξομειώσεις της οικονομικής δραστηριότητας μέσα σε μια οικονομία. Λέγονται αλλιώς και κυκλικές διακυμάνσεις ή οικονομικοί κύκλοι. Σύμφωνα με πολύχρονες στατιστικές παρατηρήσεις διαπιστώθηκε ότι οι οικονομικοί κύκλοι διαρκούν περίπου από 7 έως 11 χρόνια. (Δήμα, 2011)

2.2 ΤΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΠΟΥ ΕΠΕΔΟΣΑΝ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Η πρόσφατη οικονομική κρίση δεν ήταν ένα ανεξάρτητο και απρόσμενο φαινόμενο. Τα αίτια της κρίσης πρέπει να αναζητηθούν αφενός στα χρόνια διαρθρωτικά προβλήματα και τις πολιτικές που εφαρμόστηκαν αλλά και στα διεθνή συγκυρία της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης που τα ανέδειξε με εντονότερο και οξύτερο τρόπο. Κυρίαρχο χαρακτηριστικό της οικονομίας μας είναι ύπαρξη διαρθρωτικών προβλημάτων πολύ πριν την εμφάνιση της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης, τα οποία διογκώθηκαν τα τελευταία χρόνια με την εμμονή στην άσκηση πολιτικών στη κατεύθυνση των αυτορυθμιζόμενων αγορών. Η κρίση στη χώρα μας αναμένεται να έχει μεγαλύτερο βάθος και διάρκεια από ότι σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ακριβώς γιατί η δομή και τα διαρθρωτικά της προβλήματα όχι μόνο είναι διαφορετικά, αλλά διατηρούνται και καθημερινά γίνονται μεγαλύτερα και οξύτερα, αντί να αμβλύνονται, κάτω και από τις συνθήκες της διεθνούς κρίσης.

Το πρόβλημα άρχισε το 1981 (Tsakalotos, 1998) όπου η τότε κυβέρνηση πράγματι προσπάθησε και κατάφερε να μειώσει την ανεργία σε μεγάλα επίπεδα ακολουθώντας όμως την πολιτική της πρόσληψης στο δημόσιο τομέα και της πληρωμής τους με δανικά. Χιλιάδες κομματικά στελέχη και μη, προσλαμβάνονται σε όλες της δημόσιες υπηρεσίες του κράτους, πολιτική που βρήκε άξιους μιμητές σε όλου τους πολιτικούς χώρους. Μια τακτική γνωστή σε όλους μας από την εποχή της τουρκοκρατίας, το λεγόμενο ρουσφέτ, που συνεχίστηκε με απaráμιλλο ζήλο και από τα πρώτα κόμματα του νεοσύστατου Ελληνικού κράτους. Το ρουσφέτι είναι απλά ο διορισμός σε δημόσιες υπηρεσίες από στελέχη του κυβερνώντος κόμματος, ψηφοφόρων, συγγενών και φίλους τους. Με μια μεσολάβηση όχι απαραίτητα από υπουργό αλλά ακόμα και από κάποιο κατώτερο στέλεχος του κόμματος μπορούσε κάποιος να διοριστεί μόνιμος ή προσωρινός υπάλληλος οποιασδήποτε δημοσίας υπηρεσίας. Ένα άλλο αίτιο αυτής της κρίσης ήταν και πολιτική διαφθορά (Κάτσιος, 2006), και αδιαφάνεια των συναλλαγών, πράγμα που συμβαίνει σε πολλές χώρες με αναθέσεις μεγάλων οικονομικών έργων σε επιχειρηματίες, κυβερνητικούς φίλους και άλλους παράγοντες, που για την ανάθεση του έργου έδωσαν και δίνουν ακόμα μεγάλα χρηματικά ποσά κάτω από το τραπέζι στους μεσολαβητές κυβερνητικούς υπαλλήλους. Τα σκάνδαλα της πολιτικής διαφθοράς στην Ελλάδα αποτέλεσαν τα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων τα τελευταία 30 χρόνια με αποπομπές ακόμα και

υπουργών. Δεν χρειάζεται φυσικά να αναφερθούμε εκτενώς στις υπέρογκες εξοπλιστικές δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν με γνώμονα την ασφάλεια της χώρας και την ισορροπία δυνάμεων και κατέληξαν στην κατασπατάληση δημοσίου χρήματος για την αγορά ακρήστων και πανάκριβων όπλων. Αλλά ας περάσουμε σε ένα άλλο μεγάλο πρόβλημα που αποτελεί και ένα από τα κυριότερα αίτια της κρίσης, την φοροδιαφυγή (Ματσαγγάνης και Φλεβοτόμου, 2010). Από την εποχή της ίδρυσης του ελληνικού κράτους η φοροδιαφυγή αποτελεί ένα πάγιο καθεστώς στην Ελλάδα. Φυσικά η φοροδιαφυγή δεν γίνεται τόσο από την εργατική τάξη αλλά κυρίως από τα οικονομικά εύρωστα κοινωνικά στρώματα και ειδικότερα από επιχειρήσεις και επιχειρηματίες και επαγγελματίες όλων των κλάδων. Τα τελευταία 30 χρόνια χιλιάδες πολυτελείς βίλλες, κότερα, πολυτελή αυτοκίνητα γέμισαν την Ελλάδα από μια νέα γενιά νεόπλουτων. Παράνομες εξοχικές κατοικίες δημιουργήθηκαν σε δασικούς χώρους, παραλίες και αλλιά δημόσια εδάφη σχεδόν ανεξέλεγκτα. Η αλήθεια είναι ότι πολλές φορές το κράτος έστειλε τις μπουλντόζες να ξηλώσει τα παράνομα κτίσματα αλλά σε μικρό ποσοστό. Τεράστιες περιοχές απαράμιλλης φυσικής ομορφιάς του δημοσίου πλούτου πουλήθηκαν χωρίς διαφάνεια με μεσολαβήσεις ακόμα και μοναχών! (Βαγιανός, Δ. 2010). Ένα άλλο γεγονός που έχει συνεισφέρει στην κρίση ήταν και ο ανεξέλεγκτος δανεισμός από τις τράπεζες. Με την εμφάνιση της πιστωτικής κάρτας ο Έλληνας άρχισε να ξοδεύει ανεξέλικτα από ψυγεία και κουζίνες μέχρι αυτοκίνητα πολυτελείας και σκάφη, σαν αποτέλεσμα δισεκατομμύρια χάθηκαν από αυτούς τους δανεισμούς εφόσον πολλοί αδυνατούσαν να πληρώσουν τις δόσεις. Χιλιάδες αυτοκίνητα και σπίτια κατασχέθηκαν από αδυναμία αποπληρωμής των δανείων (Βαγιανός, Δ. 2010). Το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης έπληξε την Ελλάδα όπου πολλές επιτηρήσεις τοπικές και ξένες προτίμησαν επενδύσεις σε φτηνές αγορές στις χώρες με φτηνό εργατικό δυναμικό, παρόλο που ο μέσος μισθός στην Ελλάδα είναι από τους χαμηλότερους στην δυτική Ευρώπη. Πολλοί Έλληνες επιχειρηματίες έφτιαξαν εργοστάσια στις βαλκανικές χώρες και χιλιάδες τοπικές επιχειρήσεις έκλεισαν. Η ελληνική ναυτιλία και ο ελληνικός εμπορικός στόλος που κάποτε ήταν ο κυριότερος κλάδος εισαγωγής συναλλάγματος της Ελλάδας σήμερα ναι μεν εξακολουθεί να είναι από τους μεγαλύτερους στον κόσμο αλλά τα περισσότερα πλοία είναι κάτω από “φτηνές σημαίες” με το 90% περίπου των πληρωμάτων να αποτελείται από ξένους, κυρίως από την Ασία και τα κράτη της ανατολικής Ευρώπης, (Fafaliou, I 2006). <http://el.wikibooks.org/>

Η παραγωγική βάση της ελληνικής Οικονομίας είναι ισχνή καθώς στηρίχθηκε, σε αντίθεση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, σε τομείς όπως ο τουρισμός, και η οικοδομή, κλάδοι που πλήττονται πρώτοι και με ιδιαίτερη ένταση από την κρίση. Ακόμη, οι τράπεζες, το πιο ισχυρό τμήμα του ελληνικού κεφαλαίου, οι οποίες λειτούργησαν με πρωτόγνωρους ρυθμούς πιστωτικής επέκτασης, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό, με την επέκτασή τους στα Βαλκάνια και τη Νοτιοανατολική Ευρώπη, μαζί με άλλες μεγάλες ελληνικές επιχειρήσεις, είναι εκτεθειμένες στην διεθνή κρίση με την ανάληψη υψηλών κινδύνων

Συγκεκριμένα το συνολικό δημόσιο χρέος αυξήθηκε και σε απόλυτους αριθμούς και ως ποσοστό του ΑΕΠ σε σχέση με αυτό του 2009 (από 129,4% του ΑΕΠ το 2009 σε 160,2% το 2012). Παρά το πρωτόγνωρο κούρεμα του ιδιωτικού χρέους, τις επιμηκύνσεις στην αποπληρωμή του και τις μειώσεις των επιτοκίων, το δημόσιο χρέος της χώρας δεν μπορεί να θεωρηθεί ως βιώσιμο. Το δημοσιονομικό έλλειμμα μειώθηκε σημαντικά (π.χ. από 15,6% του ΑΕΠ το 2009 σε 9,1% το 2011), εξακολουθεί όμως, λόγω της ύπαρξης πρωτογενών ελλειμμάτων και λόγω των υψηλών δαπανών για τόκους (γύρω στο 7% του ΑΕΠ) να κυμαίνεται πάνω από το 7,3% του ΑΕΠ. Λόγω της ύφεσης της οικονομίας, κρίνεται ως ιδιαίτερα δύσκολη η επίτευξη του στόχου για δημιουργία πρωτογενών πλεονασμάτων από το 2012 και μετά. Ως προς την οικονομική μεγέθυνση, η χώρα βρίσκεται στο πέμπτο συνεχόμενο έτος της συρρίκνωσης του ΑΕΠ της, έχοντας απολέσει συνολικά περίπου το 20%. Σύμφωνα με τις προβλέψεις της ΕΕ, για το 2012 η ύφεση εκτιμάται σε -4,7%, ενώ δύσκολα θα ανακάμψει και το επόμενο έτος. Λόγω της ύφεσης, αυξήθηκε η ανεργία από το 7,7% το 2008 σε πάνω από 20% το 2012. Λόγω της ύφεσης, των προβλημάτων των ελληνικών τραπεζών, της ανασφάλειας και αβεβαιότητας των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών, υπήρξε δραστική μείωση των καταθέσεων, αλλά και μαζικές αναλήψεις λόγω της μείωσης των εισοδημάτων καθώς και τεράστια εξαγωγή κεφαλαίων στο εξωτερικό από Έλληνες και ξένους αποταμιευτές και επενδυτές. Αυτό είχε ως συνέπεια τη δραστική μείωση της ρευστότητας στην οικονομία, όπως αυτή εκφράζεται από μείωση των νομισματικών μεγεθών και τη συνεχή μείωση της πιστωτικής επέκτασης των τραπεζών. Γενικά, η χώρα εισήλθε μετά το 2009 σε μια φάση αυτοτροφοδοτούμενης ανισορροπίας, με πολλαπλούς, αλληλοεπηρεαζόμενους φαύλους κύκλους. Η μείωση της συνολικής ζήτησης, ως αποτέλεσμα της μείωσης της ζήτησης του δημοσίου, λόγω της δραστικής μείωσης

των πρωτογενών ελλειμμάτων και των δημοσίων επενδύσεων, και της μείωσης της ζήτησης του ιδιωτικού τομέα, λόγω της περικοπής μισθών και συντάξεων, της ανεργίας και της αβεβαιότητας, επιτείνει την ύφεση, μειώνοντας τα έσοδα του δημοσίου και δυσχεραίνοντας την πολιτική μείωσης των δαπανών. Παράλληλα, τα έσοδα των ασφαλιστικών ταμείων μειώθηκαν δραστικά, με αποτέλεσμα να ασκούνται πιέσεις για μεγαλύτερες ενισχύσεις από το κράτος. Κατά συνέπεια, η περιοριστική δημοσιονομική πολιτική προκαλεί ύφεση, η οποία με τη σειρά της επιδεινώνει τη δημοσιονομική προσαρμογή. Επιπροσθέτως, η ύφεση προκαλείται και από τα προβλήματα ρευστότητας της ελληνικής οικονομίας. Η κρίση του δημοσίου χρέους προκάλεσε και κρίση των ελληνικών τραπεζών, λόγω της μεγάλης έκθεσής τους σε κρατικά ομόλογα. Το πρόβλημα ρευστότητας των ελληνικών τραπεζών επιδεινώθηκε από τη μαζική φυγή των αποταμιεύσεων στο εξωτερικό, από το κούρεμα του δημόσιου χρέους, από τις υψηλές επισφάλειες και από την αποκοπή του από την ευρωπαϊκή διατραπεζική αγορά. Επίσης, προβλήματα εμφανίζονται συχνά στην απόκτηση ρευστότητας από την ΕΚΤ λόγω της υποβάθμισης των κρατικών ομολόγων. Η μείωση της ρευστότητας των τραπεζών προκάλεσε μείωση της χρηματοδότησης της ελληνικής οικονομίας και του ελληνικού δημοσίου, ενώ αυξήθηκαν σημαντικά και τα επιτόκια χορηγήσεων, παρά το χαμηλό κεντρικό επιτόκιο της ΕΚΤ (*Bank of Greece, 2012*).

Ένα ακόμα μελανό σημείο στην χρηματοδότηση της χώρας μας ήταν η μη σωστή διαχείριση των χρημάτων από τα κονδύλια της ΕΕ. Συγκεκριμένα η ΕΕ ζητά από την Ελλάδα το ποσό των 92,86 εκατ. Ευρώ για κακοδιαχείριση της κοινής αγροτικής πολιτικής (ΚΑΠ) .(www.agronews.gr 19/12/14

Επίσης αρνητικό αντίκτυπο στην οικονομία όπως αποδείχτηκε ήταν οι ολυμπιακοί αγώνες. Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία το κόστος των αγώνων σε κάθε έλληνα αντιστοίχισε στα 844ευρώ ενώ αντίστοιχα ο κάθε Αυστραλός έδωσε για τους αγώνες τους σίνδαι το 2000 το ποσό των 75 ευρώ ([www. Paraskinio.gr](http://www.Paraskinio.gr)) Το συνολικό ακαθάριστο κόστος των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 ανήλθε στο ποσό των 8,5 δισεκατομμυρίων ευρώ, συμπεριλαμβανομένων τόσο των δαπανών που καλύφθηκαν από το Ελληνικό Δημόσιο (Τακτικός Προϋπολογισμός και Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων), όσο και των δαπανών της Οργανωτικής Επιτροπής «ΑΘΗΝΑ 2004»,

σύμφωνα με την απάντηση του υπουργού Οικονομικών Γ. Στουρνάρα, , σχετικά με την αξιοποίηση των Ολυμπιακών εγκαταστάσεων και το κόστος των ολυμπιακών αγώνων. Αυτό το ποσό σημειώνει ο κύριος Στουρνάρας περίπου 2 δισ. ευρώ καλύφθηκαν από την είσπραξη εισιτηρίων , χορηγούς , τηλεοπτικά δικαιώματα «Από τα υπόλοιπα 6,5 δισ. ευρώ, ποσό 2 δισ. ευρώ δαπανήθηκε για ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων και για νοσοκομεία», προσθέτει. Κατά συνέπεια, σύμφωνα με την απάντηση του κ. Στουρνάρα, «το καθαρό ποσό κόστους των Ολυμπιακών Αγώνων είναι 4,5 δισ. ευρώ, όπου συμπεριλαμβάνονται και παρεμφερή δημόσια έργα, (www.newin.gr 18 /1/2013).

Συνεπώς, η διαχείριση του κρατικού χρέους προκάλεσε δραστική μείωση της ρευστότητας της ελληνικής οικονομίας, η οποία με τη σειρά της επιτείνει την ύφεση και το δημοσιονομικό πρόβλημα, θέτοντας τη χώρα σ' έναν ακόμη φαύλο κύκλο. Ένα άλλο πρόβλημα σχετίζεται με το ψυχολογικό παράγοντα. Η κρίση προκάλεσε αρνητικό κλίμα στις αγορές και μια παγίωση των απαισιόδοξων προσδοκιών. Αυτό είχε ως συνέπεια, εκτός από την αναφερθείσα μαζική έξοδο κεφαλαίων, τη μείωση της κατανάλωσης και των επενδύσεων, καθώς και τη φυγή επιχειρήσεων στο εξωτερικό, συμβάλλοντας έτσι στην επιδείνωση της ύφεσης, προκαλώντας έναν ακόμη φαύλο κύκλο. Τέλος, υπάρχει και ένας φαύλος κύκλος μεταξύ οικονομικής κρίσης αφενός και πολιτικής και κοινωνικής αστάθειας αφετέρου. Η κρίση και η απαισιοδοξία προκάλεσε έντονες κοινωνικές διαμαρτυρίες και συγκρούσεις, με αποτέλεσμα την επιδείνωση της κατάστασης της οικονομίας και του οικονομικού κλίματος, γεγονός που με τη σειρά τους οδηγεί στην επόμενη φάση του κύκλου. Ακόμη, ο φιλόδοξος στόχος για έξοδο της χώρας στις αγορές, όχι μόνον δεν υλοποιήθηκε, αλλά αντιθέτως, η χώρα τέθηκε εκτός αγορών. Συμπερασματικά, οι επιδόσεις της διαχείρισης της Ελληνικής κρίσης ήταν απογοητευτικές. Πάρολα αυτά όμως σήμερα όχι μόνον η χώρα δεν ανέκαμψε, αλλά εξακολουθεί να βρίσκεται στο χειρότερο σημείο, αυτό της πύλης εξόδου από την Ευρωζώνη. Δεν υπάρχει στην παγκόσμια οικονομική ιστορία τόσο αποτυχημένο παράδειγμα. Μια χώρα με τεράστια εξωτερική δημόσια χρηματοδότηση, να βρίσκεται για πέμπτο χρόνο σε βαθιά ύφεση, να αυξάνεται το δημόσιο χρέος της, να μειώνεται δραστικά το απόθεμα χρήματος στο εσωτερικό της και να τεθεί για τόσο μακρύ χρόνο, περισσότερο από ότι χώρες με άτακτη χρεοκοπία, εκτός αγορών WELFENS, P. J. J. (2012). Η Ελληνική Κρίση και η Κρίση του Συστήματος

Την ίδια ώρα, μέσα σε ένα πρωτόγνωρο για τα ελληνικά μεταπολιτευτικά χρονικά κλίμα απαξίωσης των πάντων, οι σημερινές πολιτικές ηγεσίες των κομμάτων αλληλοτροφοδοτούν –συνειδητά ή μη– αυτή την απαξίωση, εγκλωβισμένες στην τρέχουσα αντιπαράθεση του «ποιος μπορεί να βγάλει την Ελλάδα από τα μνημόνια». Η δήλωση του Ευρωπαίου επιτρόπου Όλι Ρεν ότι «η Ελλάδα θα παραμείνει υπό καθεστώς ενισχυμένης επιτήρησης μέχρις ότου η χώρα ξεπληρώσει το 75% των δανείων που της έχουν χορηγηθεί από τα ευρωπαϊκά κράτη-μέλη» (Οκτώβριος 2013) ξεγυμνώνει τις ψευδαισθήσεις με τις οποίες τροφοδοτείται καθημερινά ο ελληνικός λαός. Είναι ψευδαισθήσεις με τις οποίες γαλουχείται ο κόσμος, όσο ο χρόνος κυλά χωρίς τίποτε να αλλάζει προς το καλύτερο για τη χώρα και τους πολίτες της: η ανεργία καλπάζει, χιλιάδες νέοι άνθρωποι μεταναστεύουν στο εξωτερικό με την προσδοκία μιας αξιοπρεπούς διαβίωσης, από λειτουργοί οι δημόσιοι υπάλληλοι μετατρέπονται σε επαίτες του κράτους, οι εργαζόμενοι στον ιδιωτικό τομέα γίνονται καθημερινά αντικείμενο εκμετάλλευσης υπό το φόβητρο της απόλυσης, το εργασιακό περιβάλλον απορρυθμίζεται σε συνθήκες ζούγκλας, η αναξιοκρατία και η φαυλότητα καθορίζουν τις διαδικασίες επαγγελματικής ανέλιξης και κοινωνικής επιβίωσης, τα κοινωνικά αγαθά προς τους πολίτες περιστέλλονται, οι υπηρεσίες του κράτους αποσυντίθενται, απόρροια της υποχρηματοδότησης και της απουσίας δομών σωστής διοικητικής λειτουργίας, οι έχοντες την οικονομική δύναμη και πολιτική επιρροή συνεχίζουν να υπεκφεύγουν των φοροδοτικών υποχρεώσεών τους εις βάρος μισθωτών και συνταξιούχων, η μεσαία τάξη καταστρέφεται, τα χάσμα μεταξύ πλούσιων και φτωχών διευρύνεται, η δημοκρατία μας αμφισβητείται, ο κοινοβουλευτισμός απαξιώνεται με τις διαδικασίες κοινοβουλευτικού ελέγχου να έχουν καταντήσει πλέον διακοσμητικές, τα πολιτικά κόμματα αποστεώνονται υπό τη σκιά της αδιαφάνειας στην εσωτερική τους λειτουργία και στα οικονομικά τους, ο δημόσιος βίος ξεπέφτει κυριαρχούμενος από τη διεφθαρμένη και παρηκμασμένη πολιτική και κομματική νομενκλατούρα που είναι συνυπεύθυνη για τη χρεοκοπία της χώρας, οι θεσμοί κλυδωνίζονται από το έλλειμμα εμπιστοσύνης προς το έργο τους, τα μίντια παραπαίουν αυτοακυρώνοντας το ρόλο και το λόγο της ύπαρξής τους και κάποιοι νεοφασίστες μέσα σε αυτό το σκηνικό νοσηρότητας βρίσκουν την ευκαιρία να παρουσιαστούν ως αυτόκλητοι προστάτες του ποδοπατημένου ηθικού και της διαβρωμένης υπερηφάνειας ενός μπερδεμένου έθνους.(θάνου δημάδη)

2.3 ΛΟΓΟΙ ΑΠΟΤΥΧΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΟΔΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

Η αποτυχία της διαχείρισης της ελληνικής κρίσης οφείλεται, μεταξύ άλλων, σε αίτια, που σχετίζονται με το σύστημα διακυβέρνησης της Ευρωζώνης, όπως:

Πρώτον, στους περιορισμούς άσκησης εθνικής πολιτικής προσαρμογής εντός μιας νομισματικής ένωσης μεταξύ ανεξάρτητων κρατών. Η μείωση ενός ελλείμματος ύψους 15,6% (2009) και χρέους 129,4% (2009) σε μια χώρα που δεν έχει έλεγχο στην προσφορά χρήματος και στην ισοτιμία του νομίσματός της, δηλαδή στην νομισματική και συναλλαγματική πολιτική, είναι ένα ιδιαίτερα δύσκολο έως ακατόρθωτο εγχείρημα. Στην ουσία, το χρέος σε ευρώ είναι χρέος σε ξένο νόμισμα. Εάν οι αγορές αρνηθούν τη χρηματοδότηση ή απαιτήσουν υψηλά επιτόκια, η άτακτη χρεοκοπία είναι βεβαία, εκτός εάν υπάρξει εξωτερική δημόσια χρηματοδότηση. Αντιθέτως, εάν η χώρα είχε εθνική νομισματική και συναλλαγματική πολιτική, θα λειτουργούσαν οι αυτόματοι σταθεροποιητές. Το κράτος θα μπορούσε να αυξήσει τη ρευστότητα της οικονομίας, ενώ η φυγή κεφαλαίων θα προκαλούσαν υποτίμηση, με θετικές επιπτώσεις στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και στην ανάπτυξη, ενώ τα χρήματα θα παρέμεναν στη χώρα. Η οικονομική μεγέθυνση, μέσω της υποτίμησης και ενός μίγματος οικονομικής πολιτικής με επεκτατική τη νομισματική και περιοριστική τη δημοσιονομική πολιτική, θα μπορούσε οδηγήσει σε μείωση του χρέους και των ελλειμμάτων ως προς το ΑΕΠ. Επίσης, η ρευστότητα του εγχώριου τραπεζικού συστήματος θα επέτρεπε την αναχρηματοδότηση του δημόσιου χρέους. Σε μια νομισματική ένωση όπως η Ευρωζώνη, αυτό είναι ακατόρθωτο. Ένα άλλο ζήτημα σχετίζεται με την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας. Τα ελλείμματα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών είναι τα υψηλότερα στον αναπτυγμένο κόσμο. Κατά την περίοδο 1992-2007 το μέσο ετήσιο έλλειμμα του ισοζυγίου αυτό ανέρχονταν σε 7%. Το 2008 το ποσοστό αυτό εκτινάχθηκε στο 17,5%, ενώ παρά την ύφεση εξακολουθεί να παραμένει σε διψήφιο ποσοστό (-11,3% το 2011). Τα εν λόγω ελλείμματα αυξάνουν το συνολικό χρέος προς το εξωτερικό της οικονομίας, λόγω της μεγάλης εισαγωγικής διείσδυσης και λόγω της χαμηλής ελαστικότητας πολλών εισαγωγών είναι πολύ δύσκολη η ταχεία αποκλιμάκωση αυτών των ελλειμμάτων. Συνεπώς, η χώρα δανείζονταν και δανείζεται για εισαγωγές, ενώ η Ελληνική Κρίση και η Κρίση του Συστήματος Διακυβέρνησης της Ευρωζώνης, λόγω της εσωστρέφειας του ελληνικού παραγωγικού συστήματος στηρίζονταν στην εσωτερική ζήτηση που την τροφοδοτούσαν τα εξωτερικά δάνεια. Μια αλλαγή αυτού του

προτύπου, εντός μιας νομισματικής ένωσης, είναι οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά δύσκολη, γιατί προϋποθέτει τη συνολική μείωση της κατανάλωσης και την εσωτερική υποτίμηση. Συνεπώς, πολιτικές προς την κατεύθυνση αυτή προκάλεσαν ορισμένους από τους φαύλους κύκλους που προαναφέρθηκαν.

Δεύτερον, στην αποτυχία αντιμετώπισης της κρίσης κατά την αρχική της φάση. Όπως αναφέρθηκε, ολιγορίες και ατολμίες από την πλευρά της ελληνικής κυβέρνησης, καθώς και συνεχείς αναθεωρήσεις των δημοσιονομικών στοιχείων, προκάλεσαν την αφύπνιση των οίκων αξιολόγησης και των αγορών, οι οποίες με τη σειρά τους επέτειναν τη δημοσιονομική κρίση. Από την πλευρά τους οι θεσμοί της Ευρωζώνης και τα άλλα κράτη μέλη της, περιορίστηκαν επί μακρόν σε καταγγελίες και συστάσεις, αντί μιας αποτελεσματικής παρέμβασης. Προφανώς, θεώρησαν ότι το πρόβλημα είναι της Ελλάδας, η οποία έπρεπε να το λύσει μόνη της. Η πιθανότητα μετάδοσης της Ελληνικής κρίσης σε άλλες χώρες της ΟΝΕ ή η πιθανότητα να επιφέρει μια συστημική κρίση αγνοήθηκαν παντελώς. Επίσης, υπερτιμήθηκε η δυνατότητα μιας χώρας να αντιμετωπίσει την κρίση εξ ιδίων δυνάμεων στο πλαίσιο μιας άνισα ανεπτυγμένης νομισματικής ένωσης, με ελεύθερη τη κίνηση κεφαλαίων. Έτσι, τόσο το εθνικό σύστημα διακυβέρνησης, όσο και το ευρωπαϊκό, αντί άμεσης παρέμβασης, επέτρεψαν το φαινόμενο της χιονοστιβάδας. Η απόφαση για στήριξη της Ελλάδας, ήταν πολύ καθυστερημένη, πολύ άτολμη και, όπως αποδείχθηκε, δεν αποτελούσε οριστική λύση του προβλήματος ούτε της Ελλάδας, ούτε της Ευρωζώνης. Αυτό ισχύει και για τις μετέπειτα αποφάσεις της Ευρωζώνης για την Ελλάδα. Όλες οι αποφάσεις ελήφθησαν με χρονική υστέρηση. Επρόκειτο για αντιδράσεις στις πραγματικές εξελίξεις των αγορών και λιγότερο για προληπτική δράση. Επίσης, ήταν πασιφανές ότι κανένα από τα πακέτα για την Ελλάδα δεν έδινε οριστική λύση στα προβλήματα. Ουσιαστικά, πρόκειται για ενδιάμεσες παρεμβάσεις, βασιζόμενες σε μη ρεαλιστικά σενάρια, από τα οποία επιλεγόταν πάντοτε το πιο οριακό, δηλαδή αυτό που επέτρεπε στην οικονομία της χώρας να συνεχίσει να υπάρχει στο χαμηλότερο δυνατό επίπεδο, όχι όμως να ανακάμψει. (Λιαρόπουλος, 2010)

Τρίτον, στη συμφωνηθείσα πολιτική όπως αυτή εκφράζεται μέσω των Μνημονίων και των ενδιάμεσων παρεμβάσεων της Τρόικα, αποδείχθηκε αναποτελεσματική και αντί να επιλύσει χειροτέρευσε το πρόβλημα. Το ερώτημα που συνεχώς τίθεται, είναι εάν η αρνητική εξέλιξη οφείλεται στη συνταγή της πολιτικής προσαρμογής ή στην μη εφαρμογή της. Καταρχάς, φαίνεται πως το πρόβλημα με τα

μνημόνια είναι διττό: Από τη μια, πρόκειται για πρόχειρα προγράμματα δημοσιονομικής και διαρθρωτικής προσαρμογής, χωρίς εσωτερική συνοχή, χωρίς ιεράρχηση στόχων και μέσων, χωρίς εκ των προτέρων αξιολόγηση αποτελεσμάτων και εκροών. Η δραστική πολιτική δημοσιονομικής προσαρμογής έδινε αρχικά έμφαση στην αύξηση των εσόδων και λιγότερο στη μείωση των δαπανών του κράτους, ενώ δεν περιελάμβανε μέτρα για τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής. Οι – στο μεγαλύτερο βαθμό ορθές – προτάσεις διαρθρωτικής προσαρμογής για την ενίσχυση της αναπτυξιακής διαδικασίας έχουν μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Χρειάζονταν όμως δραστικές αναπτυξιακές παρεμβάσεις, με πιο άμεσα αποτελέσματα, προκειμένου να τεθεί η χώρα σε αναπτυξιακή τροχιά ώστε να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά το δημόσιο χρέος της. Με άλλα λόγια, η έμφαση δόθηκε στη μείωση των ελλειμμάτων, λιγότερο στα επιτόκια και σχεδόν καθόλου στην οικονομική μεγέθυνση. Συνεπώς, ήταν απόλυτα φυσιολογική και η ύφεση και η μη διασφάλιση της βιωσιμότητας του ελληνικού χρέους. Από την άλλη, η εφαρμογή από την πλευρά των ελληνικών κυβερνήσεων πολλών εκ των συμφωνηθέντων μέτρων και μεταρρυθμίσεων υπήρξε ελλιπής, με μεγάλες χρονικές υστερήσεις, ατολμία και αντιφατικότητες. Πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές ομάδες με διανεμητικά συμφέροντα δημιούργησαν εξ αρχής το μπλοκ της αντίστασης στην προσαρμογή. Πολιτικοί εθισμένοι στον κρατισμό, τη διαπλοκή και τις πελατειακές σχέσεις, μη ικανοί να κατανοήσουν το μέγεθος του προβλήματος και αγνοώντας βασικές αρχές της οικονομικής πολιτικής και τις τεχνικές της διαχείρισης κρίσεων, αντί να υπερπηδήσουν τη λογική του πολιτικού κόστους και να συμφωνήσουν σ' ένα αναγκαίο πρόγραμμα εθνικής ανασυγκρότησης, προκάλεσαν ένα νέο διχασμό της ελληνικής κοινωνίας και μια νέα σύγκρουση στη βάση μιας στατικής, πλην όμως επικίνδυνης διαμάχης μνημονιακών-αντιμνημονιακών. Το αποτέλεσμα είναι αυτό που βιώνουμε: Γενικευμένη κρίση, ανασφάλεια, αβεβαιότητα, φυγή κεφαλαίων και επενδύσεων, ανατροφοδοτούμενοι φαύλοι κύκλοι ύφεσης και χρέους, πολιτικής και κοινωνικής σύγκρουσης.

Τέταρτον, στη διαμάχη για την κατανομή του κόστους αντιμετώπισης της ελληνικής κρίσης. Για παράδειγμα, ενώ εξ αρχής κατέστη σαφές ότι το ελληνικό δημόσιο χρέος δεν ήταν βιώσιμο και ότι έπρεπε να υπάρξει μείωση αυτού μέσω ενός κουρέματος, δεν ελήφθησαν έγκαιρα αποφάσεις λόγω της προσπάθειας των δρώντων να αποφύγουν την ανάληψη του κόστους. Τελικά, μετά από πολιτικές πιέσεις ένα

μέρος του κόστους ανέλαβε το τραπεζικό και ασφαλιστικό σύστημα, προκαλώντας προβλήματα στις τράπεζες και στα ασφαλιστικά ταμεία της Ελλάδας και ορισμένων άλλων χωρών, αυξάνοντας έτσι τα αιτήματα για δάνεια μέσω του EFSF. Αντιθέτως, οι κυβερνήσεις των κρατών μελών της Ευρωζώνης, απέφυγαν μέχρι στιγμής μια μερική διαγραφή του κρατικού χρέους ή τη μεταφορά πόρων υπέρ της Ελλάδας, φοβούμενοι τις αντιδράσεις των ψηφοφόρων τους. Το κούρεμα του ιδιωτικού χρέους θα έχει μακροχρόνια αρνητικές επιπτώσεις στην εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων στη χώρα και προκάλεσε τη φυγή από τις αγορές και άλλων χωρών του Νότου.

Πέμπτον, στη διαχείριση του ελληνικού χρέους αντί μιας σοβαρής ευρωπαϊκής διπλωματίας, υπερίσχυσαν οι κριτικές δηλώσεις και οι απειλές περί εξόδου της Ελλάδας από την Ευρωζώνη. Αυτό είχε σαν συνέπεια αφενός την περαιτέρω αποσταθεροποίηση της χώρας και αφετέρου την ενίσχυση των αντιδράσεων στο εσωτερικό των άλλων χωρών κατά της διάσωσης της χώρας.

Έκτον, στην πολιτική για τη δημιουργία μιας νέας διακυβέρνησης της Ευρωζώνης, η οποία αντί να εστιάσει στην άμεση επίλυση της κρίσης, ασχολήθηκε περισσότερο με τη δημιουργία νέων θεσμών διακυβέρνησης με μακροχρόνιο ορίζοντα και με περιορισμένη αποτελεσματικότητα. Αυτό ισχύει για το «πακέτο των έξι» (sixpacket) που προτάθηκε από την Επιτροπή, για τις αποφάσεις του Συμβουλίου με το τίτλο «Ευρώ συν» (Europlus) καθώς και για το δημοσιονομικό σύμφωνο (fiscalpact). Οι εν λόγω πρωτοβουλίες στοχεύουν στην αποτελεσματικότερη δημοσιονομική πειθαρχία, στη βελτίωση της εναρμόνισης των εθνικών οικονομικών πολιτικών, στην αντιμετώπιση των μακροοικονομικών ανισορροπιών και στην προώθηση πολιτικών μείωσης των δημοσιονομικών ελλειμμάτων. Αντιθέτως, δεν υπήρξε καμία αναπτυξιακή πρωτοβουλία. Επίσης, οι χρηματοδοτικοί μηχανισμοί στήριξης, οι πόροι των οποίων προέρχονται από κεφάλαια και εγγυήσεις των κρατών μελών της Ευρωζώνης, με συνέπεια να επιβαρύνουν την πιστοληπτική τους ικανότητα, διαθέτουν περιορισμένους πόρους, ενώ κατά κανόνα οι καθυστερημένες παρεμβάσεις τους προεξοφλούνται από τις αγορές ή δεν εκλαμβάνονται ως ικανές να επιλύσουν τα προβλήματα. Έτσι, θα μπορούσε να ερμηνευτεί το γεγονός, ότι μετά από κάθε παρέμβαση η θέση της υποστηριζόμενης χώρας στις διεθνείς αγορές χειροτερεύει.

Έβδομον, στην ανεπαρκή παρέμβαση της ΕΚΤ. Στην κρίση της Ευρωζώνης, η ΕΚΤ προσπάθησε να αντιδράσει με διάφορα μέσα όπως με τη μείωση των κεντρικών της επιτοκίων, την παροχή ρευστότητας στο τραπεζικό σύστημα(μέσω των λεγ. MainRefinancingOperations-MRO και LongTermRefinancingOperations) και την αποδοχή τίτλων με μειωμένη αξιολόγηση, καθώς και με την απόκτηση στη δευτερογενή αγορά ομολόγων των κρατών σε κρίση (Welfens 2012). Οι παρεμβάσεις της ΕΚΤ για τη στήριξη της Ελλάδας, όπως και των άλλων χωρών σε κρίση, λαμβάνονταν και υλοποιούνταν με μεγάλη καθυστέρηση, με αποτέλεσμα να μειώνεται η αποτελεσματικότητά τους. Για παράδειγμα, η παροχή μακροπρόθεσμης ρευστότητας έλαβε χώρα σε μια φάση όπου είχε καταργηθεί η διατραπεζική αγορά χρήματος και είχε μειωθεί η πιστοληπτική ικανότητα των χωρών σε κρίση. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα μέρος της ρευστότητας που παρείχε η ΕΚΤ να επιστρέφει ως κατάθεση των τραπεζών στα ταμεία της και βέβαια να μην βελτιωθούν οι όροι χρηματοδότησης των κρατών της Κοινοτικής περιφέρειας

Εδώ τίθεται και ένα ζήτημα ηθικής τάξεως: Η ΕΚΤ παρέχει ρευστότητα στις ιδιωτικές τράπεζες με επιτόκιο 1%, οι οποίες εν συνεχεία δανείζουν τα κράτη σε κρίση με πολύ υψηλότερο ή τα κράτη με αξιολόγηση AAA με πολύ χαμηλό. Πέραν τούτου, η ΕΚΤ, παρόλο που απέκτησε μεγάλο μέρος των ελληνικών ομολόγων στις δευτερογενείς αγορές σε τιμή πολύ κάτω από την ονομαστική τους, αρνήθηκε όχι μόνον κούρεμα αυτών, αλλά επέβαλε την εξόφλησή τους στη ονομαστική τιμή τους, πραγματοποιώντας σημαντικά κέρδη .

Ογδοον, στο πολιτικό μάνατζμεντ της κρίσης. Οι όροι για τη χορήγηση των δανείων που συμπεριλήφθηκαν στα Μνημόνια οδήγησαν στη μείωση της εθνικής κυριαρχίας της Ελλάδας και προκάλεσαν ισχυρές αντιδράσεις. Η επιβολή μιας συγκεκριμένης πολιτικής από το εξωτερικό σε μια ανεξάρτητη χώρα, είναι δύσκολα αποδεκτή από τον πληθυσμό, ο οποίος τις πολιτικές προσαρμογής δεν τις θεωρεί δικές του. Εξάλλου, σε περιόδους έντονης και διαρκούς ύφεσης είναι δύσκολο να υλοποιηθούν ακόμη και αναγκαίες μεταρρυθμίσεις, εάν προηγουμένως δεν υπάρξει αντίβαρο με πολιτικές άμβλυνσης του κόστους προσαρμογής. Πέραν τούτου, οι δανειακές συμβάσεις είχαν και έχουν και ως επακόλουθο εξωτερικές παρεμβάσεις στη λειτουργία της Ελληνικής δημοκρατίας, στη λειτουργία του πολιτικού συστήματος και της εσωτερικής έννομης τάξης.(Welfens 2012). *Η Ελληνική Κρίση και η Κρίση του Συστήματος*

Κεφάλαιο 3: Μνημόνια της Ελλάδας.

3.1 Χρηματοδότηση από τον "Μηχανισμό Στήριξης"

Στις 3 Μαΐου 2010, η Ελλάδα αιτήθηκε €80δισ από τις υπόλοιπες (15) χώρες του Ευρώ και €30δισ από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ). Την αίτηση συνόδευαν 3 συνημμένα μνημόνια:

- *"Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής" (ΜΟΧΠ),*
- *"Τεχνικό Μνημόνιο Συνεννόησης" (ΤΜΣ) και*
- *"Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής" (ΣΠΟΠ).*

Υπογράφοντες για την ελληνική πλευρά ήταν ο Υπουργός Οικονομικών Γιώργος Παπακωνσταντίνου και ο Πρόεδρος της Τράπεζας της Ελλάδος Γεώργιος Προβόπουλος. Στις 8 Μαΐου 2010 εγκρίθηκε "Σύμβαση Δανειακής Διευκόλυνσης" ("LoanFacilityAgreement") με τις χώρες του Ευρώ και "Διακανονισμός Χρηματοδότησης Αμέσου Ετοιμότητας" ("Stand-byAgreement") με το ΔΝΤ. Το σύνολο αυτών των συμφωνιών ονομάζεται συχνά για συντομία "Μνημόνιο".

Στη συνέχεια σχηματίστηκε ομάδα εκπροσώπων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ΕΕ), της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), γνωστή και ως "Τρόικα", η οποία ανά τρίμηνο αξιολογεί την πρόοδο του προγράμματος εφαρμογής των όρων του "Μνημονίου" (ΜΟΧΠ και ΣΠΟΠ) και αποφασίζει για την εκταμίευση της αντίστοιχης δόσης του δανείου.

Πρώτο πακέτο οικονομικών μέτρων: Στα τέλη του Ιανουαρίου του 2010, ο πρωθυπουργός της Ελλάδας Γεώργιος Α. Παπανδρέου βρισκόταν στο Νταβός της Ελβετίας για το ετήσιο Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ. Στη διάρκεια του δέχτηκε έντονες πιέσεις από ξένους ηγέτες για άμεση λήψη μέτρων. Λίγο μετά την επιστροφή του από το Νταβός, στις 9 Φεβρουαρίου η κυβέρνηση ανακοίνωσε μέτρα για τον δημόσιο τομέα που περιλάμβαναν πάγωμα μισθών, περικοπές επιδομάτων 10%, περικοπές υπερωριών και οδοιοπορικών. Η ανακοίνωση προκάλεσε αντιδράσεις και μία πανελλαδική απεργία της ΑΔΕΔΥ στις 10 Φεβρουαρίου.

Δεύτερο πακέτο οικονομικών μέτρων: Στο επόμενο διάστημα άρχισε να αναφέρεται έντονα το ενδεχόμενο της στάσης πληρωμών. Για την αποφυγή του ενδεχομένου η κυβέρνηση έλαβε στις 3 Μαρτίου νέα σκληρά μέτρα. Τα οικονομικά μέτρα που λήφθηκαν ήταν:

- Μείωση 30% στα δώρα Χριστουγέννων, Πάσχα, αδείας
- Μείωση 12% σε όλα τα επιδόματα του Δημοσίου
- Μείωση 7% στις αποδοχές υπαλλήλων ΔΕΚΟ, ΟΤΑ, ΝΠΙΔ
- Αύξηση ΦΠΑ από 4,5 στο 5%, από 9 στο 10%, από 19 στο 21%
- Αύξηση 15% στον φόρο της βενζίνης
- Επιβολή επιπλέον 10% έως 30% στους (ήδη υπάρχοντες) φόρους εισαγωγής επί της αξίας των περισσότερων εισαγόμενων αυτοκινήτων.
- Επαναφορά τεκμηρίων διαβίωσης σε όλα ανεξαιρέτως τα αυτοκίνητα (είχαν καταργηθεί τον Σεπτέμβριο του 2003), ακόμα και στα μικρότερου κυβισμού.
- Επέκταση των τεκμηρίων διαβίωσης σε όλα ανεξαιρέτως τα ακίνητα, ακόμα και στα μικρότερα.
- Τα μέτρα αυτά προκάλεσαν αντιδράσεις και έγιναν μεγάλες απεργίες και πορείες στις 5 και 11 Μαρτίου.

Μνημόνιο και τρίτο πακέτο οικονομικών μέτρων: Η Ελλάδα δεν κατάφερε να βελτιώσει την θέση της στις διεθνείς αγορές παρά την λήψη των μέτρων, με αποτέλεσμα ενάμιση μήνα μετά να προσφύγει στην βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, που συγκρότησαν από κοινού μηχανισμό βοήθειας για την Ελλάδα. Η ανακοίνωση της προσφυγής στον μηχανισμό στήριξης έγινε στις 23 Απριλίου από τον πρωθυπουργό ο οποίος βρισκόταν εκείνη την ημέρα στο Καστελόριζο. Η Ελλάδα προχώρησε σε υπογραφή μνημονίου με το ΔΝΤ και την ΕΕ, για τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν, προκειμένου να ενεργοποιηθεί ο μηχανισμός στήριξης. Τα μέτρα ανακοινώθηκαν από τον πρωθυπουργό την Κυριακή 2 Μαΐου και προέβλεπαν:

- Αντικατάσταση του 13ου και 14ου μισθού των δημοσίων υπαλλήλων με επίδομα 500 Ευρώ σε όλους όσους έχουν αποδοχές μέχρι 3.000 Ευρώ και πλήρης κατάργησή των δύο μισθών για μεγαλύτερες αποδοχές
- Αντικατάσταση 13ης και 14ης σύνταξης με επίδομα 800 Ευρώ για συντάξεις ως 2500 Ευρώ.
- Περαιτέρω περικοπή επιδομάτων 8% στα επιδόματα των δημοσίων υπαλλήλων και 3% στους υπαλλήλους των ΔΕΚΟ όπου δεν υπάρχουν επιδόματα.
- Αύξηση του υψηλού συντελεστή ΦΠΑ από 21% σε 23%, του μεσαίου από 10% σε 11% (από 1η Ιουλίου 2010) και από 11% σε 13% (από 1η Ιανουαρίου 2011) και αντίστοιχα του χαμηλού στο 6,5% (από 1η Ιανουαρίου 2011).
 - ο Αύξηση στον ειδικό φόρο κατανάλωσης σε καύσιμα, τσιγάρα και ποτά κατά 10%
- Αύξηση στις αντικειμενικές τιμές ακινήτων
- Πρόσθεση ενός επιπλέον 10% στους φόρους εισαγωγής επί της αξίας των περισσότερων εισαγόμενων αυτοκινήτων.
- Επίσης, το νομοσχέδιο προέβλεπε αλλαγές στα εργασιακά με αύξηση του ορίου απολύσεων και μείωση του κατώτατου μισθού. Επιπλέον, στο ασφαλιστικό προέβλεπε αύξηση στα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης των γυναικών στον δημόσιο τομέα στα 65 χρόνια έως το τέλος του 2013 με έναρξη το 2011
- Την ανακοίνωση των μέτρων αυτών ακολούθησε πανελλαδική απεργία και ογκωδέστατη διαδήλωση στις 5 Μαΐου, στην οποία υπήρξε άγρια καταστολή από τις δυνάμεις τάξης και σημειώθηκαν σοβαρότατα επεισόδια. Η μεγάλη διαδήλωση σκιάστηκε από τον θάνατο τριών ανθρώπων (ανάμεσά τους μία έγκυος εργαζόμενη) από πυρκαγιά που ξέσπασε στην τράπεζα Μαρφίν επί της Σταδίου. Το μνημόνιο υπερψηφίστηκε επί της αρχής από τη βουλή την επόμενη μέρα, στις 6 Μαΐου. Υπέρ ψήφισαν 172 βουλευτές, από τον χώρο του ΠΑΣΟΚ και του ΛΑΟΣ, αλλά και η Ντόρα Μπακογιάννη από τον χώρο της ΝΔ (η οποία όμως καταψήφισε τα μέτρα που αφορούσαν περικοπές και

μειώσεις στην ψηφοφορία κατ' άρθρο και υπερψήφισε το πακέτο επί της αρχής και επί των διαρθρωτικών αλλαγών). Από την πλευρά του ΠΑΣΟΚ, διαφοροποιήθηκαν και δεν τα υπερψήφισαν τρεις βουλευτές (Γιάννης Δημαράς, Σοφία Σακοράφα και Βασίλης Οικονόμου) οι οποίοι αμέσως διεγράφησαν από την κοινοβουλευτική ομάδα του κόμματος, που απέμεινε πλέον με 157 βουλευτές.

Η πρώτη δανειακή σύμβαση εγκρίθηκε από το ΔΝΤ σε μία έντονη συνεδρίαση του συμβουλίου διευθυντών του στις 9 Μαΐου. Περίπου ένα στα τρία μέλη του συμβουλίου, που εκπροσωπούσαν περίπου 40 μη-Ευρωπαϊκές χώρες της Μέσης Ανατολής, της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής, με την απρόσμενη συνδρομή της Ελβετίας, προέβαλαν ενστάσεις αναφορικά με το πρόγραμμα διάσωσης, το οποίο ισχυρίστηκαν ότι θα αποδεικνυόταν "κακοσχεδιασμένο και μη βιώσιμο" και θα αποτύγχανε, αν δεν αναλάμβαναν μέρος του βάρους οι πιστωτές με μια αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους προς τον ιδιωτικό τομέα

Συνταγματικότητα: Σύμφωνα με το συνταγματολόγο καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών Γεωργίου Κασιμάτη, το "Μνημόνιο" περιλάμβανε σειρά αντισυνταγματικών διατάξεων, όπως:

- η εξουσιοδότηση του Υπουργού Οικονομικών να υπογράφει εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας χωρίς την έγκριση της Βουλής (κάτι τέτοιο προκύπτει από τους νόμους Ν.3845/2010 και Ν.3847/2010)
- η παραίτηση της Ελλάδας από κάθε ασυλία σε περίπτωση αδυναμίας αποπληρωμής αυτού του δανείου ή προηγούμενων δανείων

Αυτό που κρίνει ο Γ. Κασιμάτης ως ουσιαστικά αντισυνταγματικό είναι η δανειακή σύμβαση και όχι το μνημόνιο, κυρίως γιατί υπογράφηκε έμμεσα χωρίς την έγκριση των 3/5 της ελληνικής Βουλής σε συνδυασμό με τους «λεόντειους» όρους που εισάγει εις βάρος της Ελλάδας. Το ίδιο το μνημόνιο, ακριβώς επειδή δεν αποτελεί διεθνή σύμβαση, κρίθηκε από το ΣΤΕ συνταγματικό.

Οι παραπάνω θέσεις αμφισβητήθηκαν από το συνταγματολόγο καθηγητή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Αντώνη Μανιτάκη

Επαναδιαπραγμάτευση τον Μάρτιο του 2011: Στις 12 Μαρτίου 2011 υπήρξε συμφωνία για μείωση του ποσοστού δανεισμού κατά 1 ποσοστιαία μονάδα και επιμήκυνση του χρόνου απόσβεσης στα 7.5 χρόνια.

Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015 Στις 29 Ιουνίου 2011 ψηφίστηκε από τη Βουλή των Ελλήνων το "Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015".

Πορεία προς το μεσοπρόθεσμο: Στο επόμενο διάστημα που ακολούθησε την ψήφιση του τρίτου πακέτου μέτρων και της μεγάλης απεργίας της 5ης Μαΐου δεν υπήρξαν κάποιες άλλες σημαντικές συλλογικές αντιδράσεις. Η κυβέρνηση προανήγγειλε μέτρα που προκάλεσαν αντιδράσεις επαγγελματικών κλάδων, κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού και του Φθινοπώρου. Σημαντικότερες περιπτώσεις ήταν οι αντιδράσεις των ιδιοκτητών φορτηγών για το άνοιγμα του επαγγέλματός τους, των ναυτεργατών για την κατάργηση του καμποτάζ, των υπαλλήλων των ΜΜΜ, για περικοπές στους μισθούς τους και των υπαλλήλων αρχαιολογικών χώρων για περικοπές θέσεων εργασίας.

Από το καλοκαίρι κιάλας άρχισαν να φαίνονται οι συνέπειες των μέτρων. Η ανεργία και ο πληθωρισμός άρχισαν να εκτινάσσονται ενώ οι μικροεπιχειρήσεις έβλεπαν τον τζίρο τους συνεχώς να μειώνεται με αποτέλεσμα να οδηγούνται όλο και περισσότερες στο κλείσιμο, γεγονός που περιγραφόταν ως κύμα λουκέτων. Στις 9 Δεκεμβρίου 2010 η κυβέρνηση κατέθεσε στη βουλή το πολυνομοσχέδιο για τα εργασιακά και τις ΔΕΚΟ. Το νομοσχέδιο περιλάμβανε ρυθμίσεις για υπερίσχυση των επιχειρησιακών συμβάσεων έναντι των κλαδικών, με μόνο περιορισμό το ύψος του βασικού μισθού της εθνικής συλλογικής σύμβασης. Θεσπίστηκε η δοκιμαστική περίοδος εργασίας με διάρκεια 12 μηνών, στο διάστημα των οποίων η σύμβαση μπορεί να καταγγελθεί χωρίς προειδοποίηση και χωρίς αποζημίωση απόλυσης. Επίσης το νομοσχέδιο έθετε πλαφόν τα 4.000 Ευρώ, στις μικτές αποδοχές των εργαζομένων στις ΔΕΚΟ και μείωση 10% σε αμοιβές που ξεπερνούν τα 1.800 Ευρώ. Το πολυνομοσχέδιο υπερψηφίστηκε στις 15 Δεκεμβρίου από τους βουλευτές του κυβερνώντος κόμματος με εξαίρεση τον βουλευτή Βαγγέλη Παπαχρήστο, ο οποίος διεγράφη από την κοινοβουλευτική ομάδα του ΠΑΣΟΚ, η οποία απέμεινε πλέον με 156 βουλευτές. Το 2010 έκλεισε με το χρέος να αγγίζει το 142,8% του ΑΕΠ και το έλλειμμα στο 10,5%. Παράλληλα η οικονομία συρρικνώθηκε 4,5%

Ιστορία του ελληνικού χρέους και των ελλειμμάτων(1999-σήμερα) (EuroStat)

Το 2011 η δυσaréσκεια στην κοινωνία από την μεγάλη οικονομική ύφεση ήταν έντονη και άρχισε να εκφράζεται με αποδοκιμασίες πολιτικών που εμφανίζονταν σε δημόσιους χώρους, ακόμα και στο εξωτερικό. Στο διάστημα αυτό άρχισαν να ενισχύονται κινήματα πολιτών που δεν συνδέονταν με πολιτικά κόμματα όπως το κίνημα «δεν πληρώνω» που έκανε έντονη την παρουσία του, με τα μέλη του να αρνούνται να πληρώσουν στα διόδια το υψηλό αντίτιμο. Η πραγματική οικονομία εξακολούθησε να επιδεινώνεται με συνέχιση του αποκαλούμενου κύματος λουκέτων στην αγορά και την ανεργία να συνεχίζει να καλπάζει φτάνοντας τον Μάρτιο σε ποσοστό 16,2%.

Τον Μάιο η συνεχιζόμενη δυσaréσκεια άρχισε να εκφράζεται με ένα νέο κίνημα διαμαρτυρίας που διοργανώθηκε μέσα από σελίδες κοινωνικής δικτύωσης και ονομάστηκε κίνημα των αγανακτισμένων. Επηρεάστηκε από το αντίστοιχο κίνημα που είχε ξεκινήσει λίγο καιρό πριν στην Ισπανία. Οι συμμετέχοντες ήταν ανεξάρτητοι πολίτες χωρίς κομματική ιδιότητα, που επιθυμούσαν την ύπαρξη κάποιου είδους δράσης, ενάντια στην συνεχιζόμενη επιδείνωση της ποιότητας ζωής. Οι πολίτες που συμμετείχαν διοργάνωναν ογκώδεις διαδηλώσεις σχεδόν καθημερινά στις πλατείες των μεγαλύτερων πόλεων της Ελλάδας. Στα μέσα Ιουνίου ήρθαν στο φως στοιχεία που έδειχναν μεγάλη απόκλιση της ελληνικής οικονομίας από τους στόχους και σημαντική υστέρηση εσόδων[Στις 14 Ιουνίου ανεξαρτητοποιήθηκε ο βουλευτής του ΠΑΣΟΚ, Γιώργος Λιάνης, με αποτέλεσμα το κυβερνών κόμμα να απομείνει με 155 βουλευτές. Στις 15 Ιουνίου ξεκίνησε η συζήτηση στη βουλή για το Μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα. Στο εξωτερικό της βουλής υπήρξαν ογκώδεις διαδηλώσεις από το κίνημα των αγανακτισμένων και συνδικάτα που παρέμειναν μέχρι τις βραδινές ώρες. Στις 16 Ιουνίου παραιτήθηκαν δύο βουλευτές του ΠΑΣΟΚ, οι Γιώργος Φλωρίδης και Έκτορας Νασιώκας. Την ίδια μέρα 21 βουλευτές του ΠΑΣΟΚ ζήτησαν σύγκληση της κοινοβουλευτικής ομάδας του κόμματος, η οποία κατέληξε σε απόφαση για ανασχηματισμό. Νέος υπουργός οικονομικών ανέλαβε ο Ευάγγελος Βενιζέλος. Επίσης ανέλαβε και αντιπρόεδρος της κυβέρνησης. Στις 29 Ιουνίου έγινε η ψηφοφορία στη βουλή για το μεσοπρόθεσμο, ενώ έξω από τη βουλή υπήρχαν ογκώδεις συγκεντρώσεις πολιτών και συνδικάτων. Στο κέντρο της Αθήνας υπήρχε μία πρωτοφανής συγκέντρωση αστυνομικών δυνάμεων. Δρόμοι είχαν αποκλειστεί ενώ μπροστά στη βουλή είχε στηθεί ένας μεταλλικός φράκτης για να εμποδίζει την

διέλευση προς το χώρο αυτό. Η κατάσταση αυτή οδήγησε σε ξέσπασμα σοβαρών επεισοδίων με συγκρούσεις διαδηλωτών και δυνάμεων των ΜΑΤ που εφάρμοσαν άγρια καταστολή. Το μνημόνιο τελικά ψηφίστηκε από 155 βουλευτές (154 του ΠΑΣΟΚ και 1 της ΝΔ). Από το ΠΑΣΟΚ ψήφισε κατά μόνο ο Παναγιώτης Κουρουμπλής ενώ από τη ΝΔ ψήφισε υπέρ μόνο η Έλσα Παπαδημητρίου.

Πακέτο μέτρων: Το μεσοπρόθεσμο προβλέπει μία σειρά από μέτρα για τον περιορισμό των δαπανών και αύξησης των εσόδων. Περιορίζονται μισθολογικές και λειτουργικές δαπάνες και προστίθενται νέα φορολογικά μέτρα. Ιδρύεται οργανισμός Αποκρατικοποιήσεων (Ταμείο Δημόσιας Περιουσίας) με σκοπό την αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας. Στόχος είναι έσοδα 50 δις από αποκρατικοποιήσεις

Στα φορολογικά μέτρα του μεσοπρόθεσμου περιλαμβάνονταν τα εξής

- Αλλαγή φορολογικής κλίμακας με επιβάρυνση σε όλους όσους δηλώνουν εισόδημα πάνω από 8.000 Ευρώ
- Έκτατη εισφορά για όλους όσους έχουν εισόδημα πάνω από 12.000 Ευρώ
- Μετάβαση σε ανώτερη κλίμακα ΦΠΑ προϊόντων και υπηρεσιών εστίασης.
- Επιβολή κλιμακωτής αντικειμενικής δαπάνης κατοικίας
- Επιβολή ετήσιου τέλους για τους ελεύθερους επαγγελματίες και τους επιτηδευματίες
- Επιβολή ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης για την καταπολέμηση της ανεργίας ύψους 2%
- Επιβολή Ειδικής Εισφοράς Συνταξιούχων Επικουρικής Ασφάλισης που θα παρακρατείται μηνιαία:
- Αύξηση του ποσοστού παρακράτησης ΛΑΦΚΑ σε όλες τις συντάξεις άνω των 1450 ευρώ, από 4% έως 10% που ίσχυε μέχρι τότε, σε 6% έως 14%.
- Στα εργασιακά υπήρξαν επίσης σημαντικές αλλαγές
- Θεσπίζεται μέτρο εργασιακής εφεδρείας για οργανισμούς που καταργούνται.

- Όσοι προσλαμβάνονται χωρίς επαγγελματική εμπειρία θα αμείβονται με μισθό χαμηλότερο κατά 20% από το όριο της Εθνικής Συλλογικής Σύμβασης

η διάρκεια των συμβάσεων ορισμένου χρόνου πηγαίνει από τα 2 στα 3 χρόνια

- Αποκλίσεις από τους στόχους και νέα μέτρα

Πορεία των CDS, Ευρωπαϊκών κρατών: Μέσα στον Ιούλιο υπήρξε σύνοδος κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα χρέους της Ελλάδας αλλά και να εξευρεθούν τρόποι θωράκισης του Ευρώ απέναντι σε κερδοσκοπικές επιθέσεις. Η σύνοδος κορυφής κατέληξε την 21η Ιουλίου σε συμφωνία νέας δανειοδότησης της Ελλάδας. Η συμφωνία περιλάμβανε νέο δάνειο για την χώρα ύψους 158 δις Ευρώ. Από αυτά τα 109 δις θα προέλθουν από την ΕΕ και το ΔΝΤ (49 δις από αυτά είναι το υπόλοιπο από το πρώτο πακέτο διάσωσης), 37 δις από τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, ενώ άλλα 12 δις θα προέλθουν από την επαναγορά ομολόγων. Ακόμη προβλέπεται η επιμήκυνση από 15 έως και 30 χρόνια των ομολόγων που λήγουν από το άμεσο διάστημα έως το 2020. Μετά την ανακοίνωση της συμφωνίας οι οίκοι αξιολόγησης Fitch και Moody's υποβάθμισαν την Ελλάδα σε καθεστώς περιορισμένης χρεοκοπίας. Σύντομα όμως το κλίμα αισιοδοξίας μεταστράφηκε όταν παρουσιάστηκαν προβλήματα με κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έδειξαν απροθυμία να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα χωρίς εγγυήσεις. Η κυβέρνηση προχώρησε σε διμερή συμφωνία με την Φινλανδία παρέχοντάς της εγγυήσεις για να συμμετάσχει στο δεύτερο δάνειο της Ελλάδας. Η συμφωνία μεταξύ των δύο χωρών προκάλεσε άμεσα αντιδράσεις άλλων χωρών της Ευρωζώνης, όπως η Αυστρία, η Ολλανδία και η Σλοβακία που απαίτησαν αντίστοιχες συμφωνίες. Άλλα και της Γερμανίας που παρενέβη για να θέσει άκυρη τη συμφωνία Ελλάδας-Φινλανδίας.

Στο τέλος Αυγούστου ανακοινώθηκε πως η οικονομία της Ελλάδας βρισκόταν εκτός στόχων, καθώς υπήρχε μεγάλη υστέρηση εσόδων και αύξηση δαπανών. Η κατάσταση αυτή συνεπικουρούμενη και από την απειλή της τρόικας για την μη καταβολή της έκτης δόσης του δανείου του πρώτου πακέτου διάσωσης, οδήγησε την κυβέρνηση σε μία σειρά έκτακτων συμπληρωματικών μέτρων τα οποία ανακοινώθηκαν κατά τη διάρκεια του Σεπτεμβρίου. Στα μέτρα που ανακοινώθηκαν περιλαμβάνονται τα εξής:

- Διεύρυνση του μέτρου της εργασιακής εφεδρείας και σε οργανισμούς που δεν καταργούνται
- Νέος έκτακτος φόρος στις κατοικίες που θα καταβάλλεται μέσω του λογαριασμού της ΔΕΗ
- Περικοπή συντάξεων και μεγάλες περικοπές στο εφάπαξ
- Νέες περικοπές μισθών στο δημόσιο και εφαρμογή ενιαίου μισθολογίου
- Μείωση του αφορολόγητου ορίου από τις 8.000€ στις 5.000€
- Άνοιγμα όλων των κλειστών επαγγελμάτων

Οι ανακοινώσεις και οι εξαγγελίες των νέων μέτρων οδήγησαν σε μία σειρά μεγάλων απεργιών, διαδηλώσεων και καταλήψεων σε δημόσιες υπηρεσίες και οργανισμούς. Στις 11 Οκτωβρίου, ανακοινώθηκε ότι η τράπεζα ProtonBank ζήτησε κεφαλαιακή ενίσχυση από την Ελληνική Κυβέρνηση και εντάχθηκε στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Η απόφαση του Υπουργείου Οικονομικών πάρθηκε έπειτα από απαίτηση της Τράπεζας της Ελλάδος. Ουσιαστικά πρόκειται για την πρώτη κρατικοποίηση που προέκυψε κατά την διάρκεια της κρίσης χρέους.

Στις 6 Οκτωβρίου κατατέθηκε στη βουλή το πολυνομοσχέδιο για το νέο βαθμολόγιο-μισθολόγιο του δημοσίου, τις μειώσεις σε κύριες και επικουρικές συντάξεις, τις μειώσεις στο εφάπαξ, την νέα φορολογική κλίμακα και τις αλλαγές στα εργασιακά. Το πολυνομοσχέδιο ψηφίστηκε από το Ελληνικό Κοινοβούλιο στις 20 Οκτωβρίου, με 154 ψήφους υπέρ κατ' αρχήν και 153 υπέρ σε όλα τα άρθρα, σε σύνολο 298. Κατά επί της αρχής και επί των άρθρων ψήφισαν 144, ενώ η βουλευτής του ΠΑΣΟΚ Λούκα Κατσέλη καταψήφισε μόνο το άρθρο 37 του νομοσχεδίου, με συνέπεια ανάμεσα στην ψηφοφορία και την ανακοίνωση του αποτελέσματος, με επιστολή του στον πρόεδρο της Βουλής ο Γιώργος Παπανδρέου να την θέσει εκτός της Κοινοβουλευτικής Ομάδας του ΠΑ.ΣΟ.Κ. (Μπακατσιάκος, 2010)

3.2 Η πορεία προς το δεύτερο Μνημόνιο

Στις 23 Οκτωβρίου συγκλήθηκε έκτακτη σύνοδος κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης με στόχο την κατάρτιση ενός οριστικού σχεδίου αντιμετώπισης της κρίσης χρέους στην Ευρωζώνη. Η σύνοδος κατέληξε σε συμφωνία που ανακοινώθηκε τα ξημερώματα της 27ης Οκτωβρίου και απέβλεπε σε «κούρεμα» κατά 50% του ελληνικού χρέους και πρόσθετο πακέτο βοήθειας προς την Ελλάδα ύψους 130 δις €. Με βάση την συμφωνία οι ιδιώτες θα αποδεχτούν σε εθελοντική βάση, μείωση της αξίας των ελληνικών ομολόγων που διαθέτουν κατά 50%. Η συμφωνία θα συνοδεύεται από πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής με διάρκεια μέχρι το 2021 και δημιουργία μηχανισμού μόνιμης εποπτείας της Ελλάδας για την συνεχή παρακολούθηση της εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων. Παράλληλα αποφασίστηκε η ανά-κεφαλαιοποίηση των ελληνικών τραπεζών με ποσό ύψους 30 δις € και αύξηση κατά ένα τρις € των κεφαλαίων του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Οι αποφάσεις της συνόδου κορυφής χαιρετίστηκαν θετικά από την κυβέρνηση ενώ αποδοκιμάστηκαν από όλα τα κόμματα της αντιπολίτευσης, τα οποία έκαναν λόγο για απόφαση ελεγχόμενης χρεοκοπίας της Ελλάδας. Έντονη ανησυχία εκφράστηκε στο εσωτερικό της χώρας για τις επιπτώσεις της συμφωνίας στην εισοδηματική πολιτική των επόμενων ετών, στο μέλλον των ελληνικών τραπεζών και των ασφαλιστικών ταμείων που είναι εκτεθειμένα σε ελληνικά ομόλογα.

Δημοψήφισμα: Επιστρέφοντας στην Ελλάδα από τη Σύνοδο Κορυφής της 27ης Οκτωβρίου ο πρωθυπουργός Γιώργος Παπανδρέου βρήκε την κατάσταση εκτός ελέγχου. Στη Θεσσαλονίκη διαδηλωτές προκάλεσαν τη ματαίωση της στρατιωτικής παρέλασης της 28ης Οκτωβρίου και την αποχώρηση του πρόεδρου της Δημοκρατίας Κάρολου Παπούλια. Το Σαββατοκύριακο ο Παπανδρέου συγκέντρωσε μια μικρή ομάδα συμβούλων και τους αποκάλυψε το σχέδιό του για τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος για τη νέα, ύψους 172 εκ. ευρώ δανειακή σύμβαση, ώστε να υποχρεωθούν να λάθουν θέση ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης, Αντώνης Σαμαράς, και οι εντός του ΠαΣοΚ διαφωνούντες, προβλέποντας ότι οι περισσότεροι θα την υποστήριζαν.

Τη Δευτέρα 31 Οκτωβρίου ο Παπανδρέου ανακοίνωσε την απόφαση του για διεξαγωγή δημοψηφίσματος. Η απόφαση αυτή προκάλεσε έντονες αντιδράσεις από τα κόμματα της αντιπολίτευσης, άλλα και στο εσωτερικό του κυβερνώντος κόμματος.

Την επόμενη μέρα ανεξαρτητοποιήθηκε η βουλευτής του ΠΑΣΟΚ Μιλένα Αποστολάκη, εκφράζοντας τη διαφωνία της με την απόφαση του πρωθυπουργού για το δημοψήφισμα. Στις αγορές, το κόστος δανεισμού της Ελλάδας αλλά και άλλων χωρών της Ευρωζώνης αυξήθηκε αλματωδώς• η απόδοση του δεκαετούς ομολόγου της Ιταλίας π.χ. ξεπέρασε το 6%. Ο πρόεδρος της Γαλλίας ΝικολάΣαρκοζί συμφώνησε με την καγκελάρια της Γερμανίας ΆγγελαΜέρκελ να καλέσουν τον Παπανδρέου στις Κάννες όπου θα διεξαγόταν η σύνοδος των G20 για να τον πείσουν θέμα του δημοψηφίσματος να είναι η παραμονή της Ελλάδας στην Ευρωζώνη.

Στις 2 Νοεμβρίου, μια ώρα πριν τη συνάντηση με τον Παπανδρέου και το Βενιζέλο, αντιπρόεδρο της ελληνικής κυβέρνησης και υπουργό των οικονομικών, ο Σαρκοζί συνάντησε τη Μέρκελ, τον πρόεδρο του Γιούρογκρουπ Ζαν-Κλωντ Γιουνκέρ, τη διευθύντρια του ΔΝΤ ΚριστίνΛαγκάρντ και τους προέδρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ΖοζέΜανουέλΜπαρόζο και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Χέρμαν βαν Ρόμπει και συμφώνησαν να τηρήσουν μία κοινή στάση έξι σημείων απέναντι στον Παπανδρέου που προέβλεπε ότι το δημοψήφισμα θα αφορούσε την παραμονή της Ελλάδας στην Ευρωζώνη και ότι δε θα πραγματοποιούνταν η εκταμίευση της έκτης δόσης του πρώτου πακέτου διάσωσης μέχρι τη διενέργεια του δημοψηφίσματος. Στη συνάντηση ο Σαρκοζί επιτέθηκε στον Παπανδρέου και τον κάλεσε να αποφασίσει τι θα κάνει όταν επιστρέψει στην Αθήνα. Μετά το τέλος της συνάντησης η Μέρκελ και ο Σαρκοζί έδωσαν κοινή συνέντευξη τύπου στην οποία έκαναν δηλώσεις με αυτό το περιεχόμενο.

Πριν τη σύνοδο ο Μπαρόζο, δίχως να ενημερώσει τους υπολοίπους συμμετέχοντες, είχε επικοινωνήσει με το Σαμαρά, που τον είχε πληροφορήσει ότι ήταν πλέον διατεθειμένος να στηρίξει μια κυβέρνηση συνεργασίας μεταξύ Νέας Δημοκρατίας και ΠαΣοΚ για να αποφύγει το δημοψήφισμα. Μετά τη λήξη της συνάντησης με την ελληνική αντιπροσωπεία ο Μπαρόζο, που ανησυχούσε για τη μετάδοση της κρίσης από την Ελλάδα στην υπόλοιπη Ευρωζώνη και για την αστάθεια που θα προκαλούνταν το μήνα που θα μεσολαβούσε μέχρι τη διεξαγωγή του δημοψηφίσματος, παρότρυνε το Βενιζέλο να δράσει για την ακύρωση του δημοψηφίσματος. Όταν τα ξημερώματα της Πέμπτης 3 Νοεμβρίου η ελληνική αποστολή επέστρεψε στην Αθήνα, δημοσιεύτηκε δήλωση του Βενιζέλου κατά της

διεξαγωγής δημοψηφίσματος, στην οποία ισχυριζόταν ότι «η θέση της Ελλάδας μέσα στο ευρώ είναι μια ιστορική κατάκτηση της χώρας που δεν μπορεί να τεθεί υπό αμφισβήτηση. Το κεκτημένο αυτό του ελληνικού λαού δεν μπορεί να εξαρτηθεί από την διεξαγωγή δημοψηφίσματος.» Με τη στάση του Βενιζέλου συντάχθηκαν πολλοί υπουργοί και βουλευτές του κυβερνώντος κόμματος.

Νέα Κυβέρνηση: Έχοντας παραιτηθεί από την ιδέα του δημοψηφίσματος, ο πρωθυπουργός κατάφερε στην ψηφοφορία της 4ης Νοεμβρίου να λάβει ψήφο εμπιστοσύνης από τη βουλή, με 153 ψήφους υπέρ (ψηφίσε υπέρ και η Λούκα Κατσέλη η οποία στη συνέχεια επανεντάχθηκε στο ΠΑΣΟΚ) και 145 ψήφους κατά. Την Κυριακή 6 Νοεμβρίου συναντήθηκε στο προεδρικό μέγαρο με τον πρόεδρο της αξιωματικής αντιπολίτευσης Αντώνη Σαμαρά, ενώπιον του Προέδρου της Δημοκρατίας. Στην συνάντηση υπήρξε συμφωνία μεταξύ των δύο πολιτικών αρχηγών για σχηματισμό κυβέρνησης συνεργασίας. Ακολούθησαν τετραήμερες διαβουλεύσεις με συμμετοχή των κομματικών επιτελείων του ΠΑΣΟΚ, της Νέας Δημοκρατίας και του ΛΑΟΣ, για την επιλογή του προσώπου που θα ηγηθεί στο νέο κυβερνητικό σχήμα. Οι διεργασίες ολοκληρώθηκαν την Πέμπτη 10 Νοεμβρίου οπότε επιλέχτηκε ο Λουκάς Παπαδήμος ως νέος πρωθυπουργός. Η νέα κυβέρνηση που ορκίστηκε την επόμενη μέρα περιλάμβανε έξι στελέχη από τη Νέα Δημοκρατία, τέσσερα από το ΛΑΟΣ, ενώ παρέμεναν σχεδόν όλα τα στελέχη της κυβέρνησης Παπανδρέου. Την ίδια περίοδο η πραγματική οικονομία συνέχιζε να επιδεινώνεται με την ανεργία να καταγράφει νέο ρεκόρ κατά τον μήνα Αύγουστο φτάνοντας το 18,4% και ακόμα υψηλότερα κατά τον μήνα Νοέμβριο όπου έφτασε, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, στο 20,9%. Η επιδείνωση της οικονομίας αποτυπώνεται στα όλο και συχνότερα περιστατικά υποσιτισμού μαθητών που παρουσιάζονταν σε σχολεία. Στα τέλη Ιανουαρίου του 2012 το υπουργείο παιδείας ανακοίνωσε πρόγραμμα συσσιτίων για μαθητές, για την αντιμετώπιση του προβλήματος. (Σταματόπουλος & Θαλασσίνος, 2010)

ΕΛΣΤΑΤ

Νέα μέτρα: Τα νέα μέτρα που συνοδεύουν το μνημόνιο εγκρίθηκαν από την Κυβέρνηση στις 10 Φεβρουαρίου 2012 και περιλαμβάνουν τα εξής:

- Μείωση κατά 22% του κατώτατου μισθού σε όλα τα κλιμάκια του βασικού μισθού (από 751€ σε 586€) και 32% στους νεοεισερχόμενους μέχρι 25 ετών.

- Κατάργηση 150.000 θέσεων εργασίας από το δημόσιο τομέα έως το 2015, εκ των οποίων 15.000 μέσα στο 2012.
- Ατομικές ή επιχειρησιακές συμβάσεις εργασίας αντί για τις κλαδικές. Άρση μονιμότητας σε ΔΕΚΟ και υπό κρατικό έλεγχο τράπεζες.
- Περικοπές συντάξεων, επιδομάτων, δαπανών υγείας, άμυνας, λειτουργιών του Κράτους και εκλογών.
- Κατάργηση των Οργανισμών Εργατικής Κατοικίας και Εστίας.
- Αύξηση αντικειμενικών αξιών και ενοποίηση φόρων στα ακίνητα.
- Πλήρες άνοιγμα 20 κλειστών επαγγελμάτων.
- Αύξηση των εισιτηρίων στις Αστικές Συγκοινωνίες και στον ΟΣΕ κατά 25%.
- Κλείσιμο 200 εφοριών, κατάργηση φοροαπαλλαγών και χαμηλού ΦΠΑ στα νησιά.
- Τα νέα μέτρα που συνόδευαν το δεύτερο Μνημόνιο οδήγησαν σε παραίτηση στελεχών της Κυβέρνησης και αποχώρηση του ΛΑΟΣ[116] λίγες μέρες πριν την ψήφισή του.

Ψήφιση: Το δεύτερο Μνημόνιο συζητήθηκε στη Βουλή στις 12 Φεβρουαρίου 2012 («Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας».) και ψηφίστηκε τις πρώτες πρωινές ώρες της 13ης Φεβρουαρίου. Υπέρ ψήφισαν 199 βουλευτές, κατά 74 και 5 ψήφισαν παρών.

Στις 9 Μαρτίου ολοκληρώθηκε με επιτυχία το PSI. Η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα έφτασε το 95,7%. Για τα υπόλοιπα ομόλογα ύψους 8,5 δις δόθηκε παράταση μέχρι τις 20 Απριλίου. Η απόφαση της κυβέρνησης να συμπεριληφθούν ρήτρες συλλογικής δράσης (CACs) θεωρήθηκε πιστωτικό γεγονός από την ISDA και οδήγησε στην ενεργοποίηση των CDS ύψους 3,2 δις.

Εκλογικές αναμετρήσεις και νέα κυβέρνηση: Στις 11 Απριλίου ο πρωθυπουργός Λουκάς Παπαδήμος ανακοίνωσε την ημερομηνία των εκλογών. Ημερομηνία διεξαγωγής τους ορίστηκε η 6η Μαΐου. Το αποτέλεσμα των εκλογών της 6ης Μαΐου οδήγησε σε ριζική αλλαγή του πολιτικού τοπίου. Τα ποσοστά των κομμάτων της συγκυβέρνησης συρρικνώθηκαν σημαντικά ενώ εντυπωσιακή υπήρξε η αύξηση των ποσοστών των κομμάτων που εξέφραζαν την εναντίωση τους στην κυβερνητική πολιτική. Από το κατακερματισμένο πολιτικό σκηνικό δεν προέκυψε τελικά κυβέρνηση. Στις 16 Μαΐου ορίστηκε υπηρεσιακή κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον Παναγιώτη Πικραμμένο και προκηρύχθηκαν νέες εκλογές για τις 17 Ιουνίου. Οι εκλογές της 17ης Ιουνίου ανέδειξαν την Νέα Δημοκρατία πρώτο κόμμα, χωρίς όμως αυτοδυναμία. Με την συνεργασία του ΠΑΣΟΚ και της ΔΗΜΑΡ, επιτεύχθηκε σχηματισμός κυβέρνησης συνεργασίας με πρωθυπουργό τον Αντώνη Σαμαρά.*(Κουφάρης, 2010).*

3.3 Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016

Οι διαπραγματεύσεις διαρκείας της κυβέρνησης με την τρόικα κατέληξαν στην κατάρτιση του μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής 2013-2016. Το πολυνομοσχέδιο κατατέθηκε στη βουλή στις 5 Νοεμβρίου, σε ένα άρθρο 216 σελίδων, με τη διαδικασία του κατεπείγοντος. Προέβλεπε μέτρα ύψους 18,9 δις Ευρώ, από τα οποία τα 9,4 δις αφορούν το έτος 2013. Υπερψηφίστηκε στις 7 Νοεμβρίου με 153 ψήφους από τις κοινοβουλευτικές ομάδες της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ, στις οποίες υπήρξαν και βουλευτές που διαφοροποιήθηκαν.

Στο πακέτο μέτρων περιλαμβάνονταν μεταξύ άλλων:

- Αύξηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης κατά 2 έτη, από 1-1-2013
- Μείωση στις συντάξεις από 5 έως και 15%, από τα 1.000 ευρώ και άνω
- Μειώσεις στο εφάπαξ έως 83%
- Κατάργηση της καθολικότητας της Εθνικής Γενικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας
- Κατάργηση των Δώρων Χριστουγέννων και Πάσχα, όπως και των επιδομάτων αδειάς για τους δημοσίους υπαλλήλους και συνταξιούχους
- Μείωση χρόνου προειδοποίησης για απολύσεις σε 4 αντί 6 μήνες

- Περικοπές στα ειδικά μισθολόγια
- Ένταξη στο ενιαίο μισθολόγιο των εργαζομένων στις ΔΕΚΟ
- Εφαρμογή διαθεσιμότητας ενός έτους, με μειωμένο μισθό σε μόνιμους υπαλλήλους του δημοσίου, οι θέσεις των οποίων καταργούνται.
- Κατάργηση των πολυάριθμων οικογενειακών επιδομάτων και αντικατάστασής τους από το ενιαίο επίδομα στήριξης τέκνων.
- Αύξηση φόρου στο υγραέριο κίνησης κατά 23 λεπτά.
- Εισαγωγή έκτακτης εισφοράς στα φωτοβολταϊκά.
- Αντίτιμο 25 ευρώ για εισαγωγή σε νοσοκομείο

Στις 22 Δεκεμβρίου 2012 ψηφίστηκε ο προϋπολογισμός για το 2013, χωρίς διαρροές για την κυβέρνηση. Στις 28 Απριλίου 2013 ψηφίστηκε από τη βουλή το πολυνομοσχέδιο του Υπουργείου Οικονομικών που περιείχε σημαντικές αλλαγές σε μία σειρά επαγγελματικών κλάδων. Το πολυνομοσχέδιο υπερψηφίστηκε από 168 βουλευτές της κυβερνητικής πλειοψηφίας, άλλα και ανεξάρτητους. Αντιδράσεις για διατάξεις του πολυνομοσχεδίου σημειώθηκαν κυρίως στο χώρο της εκπαίδευσης που οδήγησαν την κυβέρνηση στην απόφαση της επιστράτευσης των εκπαιδευτικών.[139] Αυτή υπήρξε η 4η επιστράτευση επαγγελματικού κλάδου τον τελευταίο χρόνο. (<http://el.wikipedia.org/>)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: οι προτάσεις των κομμάτων για την κρίση

Σύμφωνα με τα πολιτικά κόμματα που υπάρχουν αυτή τη στιγμή υπάρχουν 3 απόψεις για το πρόγραμμα ανάκαμψης της οικονομίας. Η μια άποψη είναι στην κατεύθυνση υπέρ του ευρώ και της ΕΕ και με αναγκαίο "κακό" τα μνημόνια. Η δεύτερη άποψη προσανατολίζεται στην ακύρωση των μνημονίων και σε κρατικοποιήσεις ενώ η τρίτη άποψη είναι υπέρ της αποδέσμευσης της χώρα από ΕΕ και τη διαγραφή του χρέους.

4.1 Προγραμματικοί στόχοι ΝΔ

Σύμφωνα με την ομιλία του Α. Σαμαρά στο ζάπιο στις 12 /5/11 οι πλήρες θέσεις του κόμματος του για την οικονομία ήταν η επανεκκίνηση της οικονομίας, την αλλαγή του αναπτυξιακού μοντέλου **και την επαναδιαπραγμάτευση των όρων του μνημονίου** προέταξε κατά την παρουσίαση της πρότασής του για την έξοδο από την κρίση, εξηγώντας ότι ως επανεκκίνηση εννοεί ένα δημιουργικό σοκ.

Διευκρίνισε ότι δεν αλλάζει τη θέση του στο θέμα της συναίνεσης που ζητά η κυβέρνηση, ότι «συναίνεση σε λάθος πολιτική είναι έγκλημα». Συνεχίζοντας είπε ότι «είναι παραλυτικό και επικίνδυνο το χρέος» Έκανε αναδρομή στα γεγονότα προκειμένου να υποστηρίξει ότι η κυβέρνηση προετοίμασε την προσφυγή στο ΔΝΤ και δεν διαπραγματεύτηκε τους όρους του μνημονίου. "Μπορούμε να βγούμε από την κρίση και να γίνουμε καλύτεροι χωρίς επιστροφή στην εξαρτημένη ευημερία. Σας καλώ να ξορκίσουμε μαζί τα φαντάσματα του λαϊκισμού και μοιρολατρίας» είπε και πρόσθεσε ότι προτείνει ένα «συμβόλαιο αυτοπεποίθησης και αξιοπρέπειας.

Τα επτά βήματα επανεκκίνησης της οικονομίας

Πρώτον μείωση των φορολογικών συντελεστών: Πρότεινε συντελεστή κερδών 15% για όλες τις εταιρίες και φορολόγηση στα μερίσματα 15% από 25 που είναι σήμερα. Ο ανώτατος συντελεστής φορολογίας εισοδήματος αρχικά από το 45% θα υποχωρήσει στο 40% και μέσα σε τρία χρόνια δεν θα ξεπερνά το 30%. Ο ΦΠΑ από 23 σε 19% για την υψηλή κατηγορία, από 13 σε 9% στη μεσαία, ενώ για τις τουριστικές επιχειρήσεις στο 4,5%. Για τα καύσιμα είπε ότι θα αφαιρεθεί σε δύο

χρόνια ο επιπλέον ειδικός φόρος που μπήκε επί ΠΑΣΟΚ. Προέταξε τη μείωση των εργοδοτικών εισφορών κατά 25% κατά το παράδειγμα της Ιρλανδίας, αλλά με δρακόντειες ποινές για τη μαύρη εργασία και σταδιακή κατάργηση των φόρων υπέρ τρίτων

Δεύτερο βήμα η τακτοποίηση των εκκρεμοτήτων του παρελθόντος: Κατάργηση του πόθεν έσχες κατοικίας, όχι με εξαίρεση των πολιτικών άλλη αύξηση στις αντικειμενικές αξίες. Επανάφερε την πρότασή του να εξεταστεί το «πόθεν έσχες» όσων διατέλεσαν υπουργοί από το 1974 μέχρι σήμερα.

Τρίτο βήμα η γενικότερη μεταρρύθμιση του φορολογικού συστήματος με καθιέρωση απλού και σταθερού συστήματος με κωδικοποίηση των διατάξεων και αυστηρές ποινές για όσους φοροδιαφεύγουν.

Τέταρτο βήμα η νομιμοποίηση των αυθαιρέτων, με ταυτόχρονη αεροφωτογράφιση όλης της Ελλάδας και απαγόρευση δια ροπάλου της αυθαίρετης δόμησης.

Πέμπτο βήμα θα εξοφληθούν οι εκκρεμότητες του κράτους προς τους ιδιώτες και οι οφειλές κάθε είδους. Δεν μπορεί το κράτος να πρωτοστατεί στο κίνημα δεν πληρώνω.

Έκτο βήμα η δέσμευση των τραπεζών ότι θα προσφέρουν στην οικονομία ένα μέρος 20-30% των εγγυήσεων που παίρνουν. Μέχρι στιγμής έχουν λάβει 63 δισ. και προσθέσαμε ρύθμιση για 30 δισ. «Ζήτησα από τον κ. Τρισέ να παραταθούν τα μέτρα ενίσχυσης της ρευστότητας των τραπεζών και για το 2012», ανέφερε χαρακτηριστικά.

Έβδομο βήμα μέτρα μηδενικού ή ελάχιστου δημοσιονομικού κόστους, όπως επιδότηση επιτοκίου πρώτης κατοικίας κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες που θα επανενεργοποιήσει την οικοδομή που είναι η ατμομηχανή της οικονομίας. Επίσης, πρόγραμμα βελτίωσης του ενεργειακού δυναμικού των σπιτιών, αξιοποίηση των ευρωπαϊκών κονδυλίων, πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων. Αυτές οι ανάσες μπορούν να φέρουν άμεσα στο δημόσιο ταμείο πάνω από 8 δισ. τα δύο πρώτα χρόνια.

Ειδική αναφορά έκανε στην αποκατάσταση της αδικίας στις συντάξεις των χαμηλοσυνταξιούχων όσων έπαιρναν μέχρι 700 ευρώ όπως και τις ενισχύσεις προς τους πολυτέκνους .

Το σύνολο των μέτρων επανεκκίνησης θα έχουν κέρδος μείωσης του ελλείμματος κατά 2% ανέφερε και πρόσθεσε μέτρα για την αντιμετώπιση της σπατάλης. Πρώτον την κοστολόγηση των νοσοκομείων, με πλήρη μηχανογράφηση και όρους στην συνταγογράφηση σε όλα τα επίπεδα. Πάγωμα των προσλήψεων στο δημόσιο για τρία χρόνια και μετά μία πρόσληψη για πέντε συνταξιοδοτήσεις. Περικοπή των επιδομάτων στα ρετιρέ και ιδίως των ΔΕΚΟ. Επιτέθηκε στην κυβέρνηση λέγοντας ότι το ΠΑΣΟΚ εγκαινίασε νέο κύκλο σπατάλη και ότι μεγαλώνει ξανά το κράτος του κόμματος. Εμείς δεν προτείνουμε οριζόντιες περικοπές ανέφερε και πρόσθεσε ότι η εφαρμογή του προγράμματος επανεκκίνησης της ΝΔ θα έχει αποτέλεσμα μείωση του ελλείμματος σε 1% του ΑΕΠ σε 3 χρόνια. Μίλησε για θεσμικά μέτρα που θα συνοδεύσουν την επανεκκίνηση της οικονομίας προτάσσοντας τον περιορισμό της γραφειοκρατίας και έκανε ειδική αναφορά στην ανακήρυξη ΑΟΖ που, όπως είπε, φοβάται το ΠΑΣΟΚ και αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου της χώρας.

Δημόσια περιουσία και αποκρατικοποιήσεις .

Αναφέρθηκε στην αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου ύψους 50 δισ. Το προτείναμε γιατί ξέραμε ότι το χρέος θα ξεφύγει αλλά η κυβέρνηση μας χλεύασε ανέφερε ο κ. Σαμαράς σήμερα η Τρόικα το βάζει σαν όρο του δανεισμού και πρόσθεσε ότι το σχέδιο αυτό απαιτεί χρόνο ενώ έκανε λόγο για ανοησίες.

Για το θέμα των Ακινήτων ανέφερε ότι μεμονωμένα ακίνητα μπορούμε να τα πουλήσουμε και πρότεινε αξιοποίηση και της εκκλησιαστικής περιουσίας. «Αξιοποιώ την περιουσία του Δημοσίου σημαίνει πείθω κάποιους να επενδύσουν είπε ο κ. Σαμαράς. Αν δεν γίνει η επανεκκίνηση της οικονομίας δεν μπορεί να υπάρξει αξιοποίηση της περιουσίας, θα είναι ξεπούλημα. Μορφές αξιοποίησης είναι πολλές: από ενοικίαση και ΣΔΙΤ μέχρι Αμοιβαία Κτηματομεσιτικά Κεφάλαια. Εταιρίες Συμμετοχών και δημιουργία ειδικών επενδυτικών Οχημάτων για την αξιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πηγών». Πάντως ο κ. Σαμαράς είπε ότι «δεν είμαι ατζέντης για να μιλήσω σήμερα για το ένα ή το άλλο ακίνητο, όπως περιμένουν ορισμένοι».

Τάχθηκε υπέρ των αποκρατικοποιήσεων, αλλά σημείωσε ότι όλες μαζί οι ΔΕΚΟ στο χρηματιστήριο δεν φθάνουν τα 6 δισ. Αν η κυβέρνηση αρχίσει να πουλά μαζικά μετοχές θα ρίξει κι άλλο τις τιμές. Χαρακτήρισε λάθος το σχέδιο για πώληση του 17% της ΔΕΗ, που δείχνει μόνο ταμειακό πανικό. «Θα προχωρήσουμε σε αποκρατικοποίηση της ΔΕΗ με σύγχρονο τρόπο ξεκινώντας από την απελευθέρωση της ενέργειας. Τα δίκτυα διανομής και μεταφοράς πρέπει να μείνουν σε κρατικό έλεγχο. Θα αναζητήσουμε στρατηγικό επενδυτή για το κομμάτι που θα προτείνουμε προς αποκρατικοποίηση.

Στρατηγικός επενδυτής είπε ο κ. Σαμαράς θα αναζητηθεί και για τις άλλες ΔΕΚΟ. Για τον ΟΠΑΠ είπε ότι φέρνει έσοδα, δεν μπορούμε να τον πουλήσουμε σε τιμή όσο τα έσοδά του για δύο ή τρία χρόνια, ενώ στράφηκε και εναντίον των συνδικαλιστών λέγοντας ότι « κανένα συνδικάτο ΔΕΚΟ δεν είναι ιδιοκτήτης της ενέργειας ή άλλων δημόσιων υποδομών». (<http://www.taxheaven.gr>)

Πολλά από αυτά που ανήγγειλε τότε ο Α Σαμαράς δεν έγιναν πραγματικότητα . Σήμερα ωστόσο δηλώνει ότι **Η Ελλάδα βγαίνει από την κρίση**

Είμαστε στην έξοδο από το τούνελ και δεν θα επιτρέψουμε οι καρποί των θυσιών να γίνουν φθηνό εμπόρευμα εκείνων που μετατρέπουν το καλό του τόπου σε συμφέρον του κόμματός τους, ανέφερε ο πρωθυπουργός και μίλησε για «εθνικό συναγερμό ενότητας και προσήλωσης στα ιδανικά της δημοκρατίας».

«Δίνουμε τη διαβεβαίωση ότι σύντομα η Ελλάδα μόνη της θα μπορεί με αξιοπρέπεια να ρυθμίζει τα του οίκου της. Η Ελλάδα θα έχει δίπλα της και την Ευρώπη αλλά και την υπερατλαντική σύμμαχο. Η οικονομία μας μπορεί και θα βρει σύντομα τους ρυθμούς της αυτοδύναμης οικονομικής ανάπτυξης. Προ δύο ετών υποσχέθηκα δύο πράγματα: Να μην αφήσω να βγει η Ελλάδα από το ευρώ, υποσχέθηκα ότι θα βγάλαμε τη χώρα από την κρίση και τα μνημόνια το ταχύτερο δυνατό. Το είπαμε και το κάναμε, βγάλαμε πρωτογενή πλεονάσματα, βγήκαμε στις αγορές και τώρα στο τέλος του 2014 θα βγούμε από τα μνημόνια. Η χώρα ανακτά την αξιοπρέπειά της. Βγαίνουμε όμως από το μνημόνιο για να ξαναγυρίσουμε εκεί που είμαστε, για να αρχίσουμε να μοιράζουμε πάλι με δανεικά; Όχι. Βγαίνουμε για να δημιουργήσουμε μία νέα Ελλάδα ελεύθερη, αξιοκρατική και αξιοπρεπή, μία Ελλάδα για τους άξιους όχι για τους ημέτερους, για τους υπερήφανους και τους αξιοπρεπείς όχι για τους επιτήδειους

4.2 οι προγραμματικοί του στόχοι του ΣΥΡΙΖΑ

οι προγραμματικοί του στόχοι του ΣΥΡΙΖΑ είναι η ακύρωση των μνημονίων και των εφαρμοστικών νόμων τους . Η Εφαρμογή ενός προγράμματος οικονομικής, κοινωνικής ανόρθωσης, παραγωγικής ανασυγκρότησης, το οποίο θα επουλώνει τα πλήγματα που έχουν δεχθεί οι εργαζόμενοι και θα αποκαθιστά σταδιακά τους όρους ασφαλούς εργασίας και αξιοπρεπούς διαβίωσης, με τους ανάλογους μισθούς και συντάξεις, δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας. Πρώτο βήμα αποτελεί η αποκατάσταση στα προ του μνημονίου επίπεδα των εργασιακών σχέσεων, των συλλογικών διαπραγματεύσεων, του κατώτερου μισθού, της κατώτερης σύνταξης, του επιδόματος ανεργίας και των οικογενειακών επιδομάτων. Η μη αναγνώριση των ανεργιών της κυβέρνησης που οδήγησαν το τελευταίο διάστημα σε διαθεσιμότητα χιλιάδες δημοσίων υπαλλήλων και σε κατάργηση σημαντικών υπηρεσιών του δημόσιου τομέα. Στη προσέγγιση του σύριζα ο δημόσιος τομέας αποτελεί μοχλό ανασυγκρότησης της χώρας όλοι οι εργαζόμενοι που απολύθηκαν έχουν ρόλο και θα επαναπροσληφθούν.

Αποτροπή της χώρας σε αποικία χρέους. Επαναδιαπραγμάτευση στις δανειακές συμβάσεις και ακύρωση τους επαχθείς όρους, θέτοντας ως πρώτο θέμα τη διαγραφή του μεγαλύτερου μέρους του χρέους, πραγματοποιώντας λογιστικό έλεγχο. Όπως συμπεκνώνει το σύνθημα «καμιά θυσία για το ευρώ», απόλυτη προτεραιότητα για τον ΣΥΡΙΖΑ αποτελεί η αποτροπή της ανθρωπιστικής καταστροφής και η ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών, όχι η υποταγή σε υποχρεώσεις που ανέλαβαν άλλοι, υποθηκεύοντας τη χώρα. Ο σύριζα δεσμεύεται ότι θα αντιμετωπίσει τις ενδεχόμενες απειλές και τους εκβιασμούς των δανειστών με όλα τα δυνατά όπλα που μπορεί να επιστρατεύσει , ασπίδα προστασίας απέναντι στην ανθρωπιστική κρίση. Δεν θα υπάρξει κανείς πολίτης χωρίς το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα για την επιβίωσή του, χωρίς περίθαλψη και κοινωνική προστασία, χωρίς πρόσβαση στα κοινωνικά αγαθά της τροφής και της αξιοπρεπούς κατοικίας. Δεσμεύεται στη μη κατάσχεση πρώτης κατοικίας λόγω χρέους.

Αντιμετώπιση των ελλειμμάτων, προτάσσοντας την αναδιανομή του παραγόμενου πλούτου και την περιβαλλοντικά ασφαλή ανάπτυξη, με στόχο τη σταδιακή αύξηση

των μισθών και των κοινωνικών δαπανών. Τα δημόσια έσοδα θα προέλθουν από τη φορολόγηση του πλούτου, των καθαρών κερδών, των υψηλών εισοδημάτων, της μεγάλης ακίνητης και της εκκλησιαστικής περιουσίας, από την ακύρωση των προνομίων της ολιγαρχίας και των πολυεθνικών επιχειρήσεων και από την ανάσχεση της ύφεσης της οικονομίας.

Οι πόροι θα προκύψουν από ένα δίκαιο ριζοσπαστικό φορολογικό σύστημα, από την πάταξη των τομέων της παραοικονομίας που συσσωρεύουν ανεξέλεγκτο πλούτο σε βάρος της εργασίας, από την περιβαλλοντικά ασφαλή αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου και την αύξηση της παραγωγής.

Επίσης το τραπεζικό σύστημα θα τεθεί υπό την ιδιοκτησία και τον έλεγχο του δημοσίου, με ριζική τροποποίηση του τρόπου λειτουργίας του και των στόχων που σήμερα υπηρετεί, με αναβάθμιση του ρόλου των εργαζομένων και των καταθετών. Ίδρυση δημόσιων τραπεζών ειδικού σκοπού με αντικείμενο την αγροτική πίστη, τη μικρή και μεσαία επιχείρηση και τη λαϊκή στέγη.

Ακύρωση των προβλεπόμενων ιδιωτικοποιήσεις επαναφορά υπό δημόσιο έλεγχο και ταυτόχρονα ανασυγκρότηση πλήρως στις επιχειρήσεις στρατηγικής σημασίας που έχουν ιδιωτικοποιηθεί ή βρίσκονται σε διαδικασία ιδιωτικοποίησης, ώστε να διαμορφωθεί ένα ισχυρό, παραγωγικό, αποτελεσματικό και ανοιχτό σε συνεργασίες, δημόσιο τομέα νέου τύπου.

Προώθηση σε πολιτικές αναδιάρθρωσης, και ανασυγκρότησης των πολύ μικρών (κυρίως αυτοαπασχολούμενοι) και μικρομεσαίων επιχειρήσεων με τη συμμετοχή και των εργαζομένων στις επιχειρήσεις, ώστε αυτές να συμβάλλουν στην παραγωγική ανασυγκρότηση της χώρας και την αντιμετώπιση του εκρηκτικού προβλήματος της ανεργίας.. Άμεσα μέτρα κατά της ακρίβειας, με έλεγχο των τιμών στις πηγές διαμόρφωσης του κόστους προϊόντων και υπηρεσιών, με παράλληλα μέτρα κατά των μονοπωλιακών και ολιγοπωλιακών καταστάσεων στην αγορά και με καθιέρωση ενός γνήσιου τιμάριθμου που θα αποτυπώνει τις πραγματικές αυξήσεις στα είδη πλατιάς λαϊκής κατανάλωσης. <http://www.syriza.gr/>.

Βέβαια υπάρχουν και απόψεις υπέρ της επιστροφής στη δραχμή διαφόρων στελεχών του κόμματος «Εάν χρειαστεί να κάνουμε παύση πληρωμών. Τέλεια και παύλα. Και

εάν χρειαστεί, προκειμένου να σκοτώσουμε το μισό πληθυσμό της χώρας, θα πάμε και στη δραχμή. Με αυτή την έννοια, το σύνθημα του ΣΥΡΙΖΑ ότι το ευρώ δεν είναι φετίχ είναι απολύτως σωστό». δήλωσε ο κ.χιωτίδης (hmerisia.gr)

4.3 Προγραμματικοί στόχοι ΚΚΕ

Σε ότι αφορά το θέμα του χρέους, η θέση του ΚΚΕ είναι η **μονομερής και ολοσχερής διαγραφή** του από μια κυβέρνηση λαϊκής εξουσίας, στην οποία το ΚΚΕ θα έδινε το «παρών», και η οποία θα αποδέσμευε την χώρα από την ΕΕ, με σχέδιο και πρόγραμμα και με κοινωνικοποίηση των μονοπωλιακών ομίλων, ώστε έχοντας τα «κλειδιά» της οικονομίας να προχωρήσει σε κεντρικό πανεθνικό επιστημονικό σχεδιασμό κατανομής πόρων, εργατικού δυναμικού και ανάπτυξης χωρίς ανεργία και με σταθερή δουλειά για όλους. www.enikos.g

Όσο αφορά το «στρες τεστ» των τραπεζών

Η «επιτυχία» των τραπεζών στις πρόσφατες δοκιμασίες αντοχής δεν θα οδηγήσει σε ουσιαστική ελάφρυνση των υπερχρεωμένων λαϊκών νοικοκυριών, αλλά σε μεγαλύτερο ξεζούμισμά τους, αφού αυτές πραγματοποιήθηκαν με προϋπόθεση ότι τα λεγόμενα κόκκινα δάνεια, μεγάλο τμήμα των οποίων είναι τα υπέρογκα δάνεια των λαϊκών στρωμάτων, θα πρέπει να καταβληθούν στις τράπεζες πρακτικά στο σύνολο τους. Συνεπώς θα πρέπει να διασφαλιστεί η καταβολή τους με τη δικαιολογία να μη θιγεί η σταθερότητα των τραπεζών.

Χαρακτηριστικό μέτρο στην κατεύθυνση αυτή είναι οι κατασχέσεις της πρώτης κατοικίας που βρίσκονται προ των πυλών. Η όλη συζήτηση για την «επιτυχία» συγκαλύπτει τις τεράστιες θυσίες του ελληνικού λαού για την θωράκιση των τραπεζών, η ζωή του οποίου δεν θα γίνει καλύτερη. Η αυξημένη δυνατότητα χρηματοδότησης που σηματοδοτούν τα stress test αφορά το μεγάλο κεφάλαιο που προσδοκά σε περισσότερο και φθηνότερο δανεισμό. Δικαίως μπορεί να πανηγυρίζει η κυβέρνηση αλλά και οι επιχειρηματικοί όμιλοι.

Η όλη συζήτηση για την καπιταλιστική ανάπτυξη της επόμενης μέρας και τον καλύτερο τρόπο πραγματοποίησής της, για την οποία τσακώνονται κυβέρνηση και αξιωματική αντιπολίτευση, αποπροσανατολίζει απ' το ουσιαστικό: πως αναγκαία προϋπόθεση για την καπιταλιστική ανάπτυξη είναι η πολιτική φθηνής εργατικής

δύναμης. Γι' αυτό και εντός των τειχών της ΕΕ και της εξουσίας των μονοπωλίων οι εργαζόμενοι δεν μπορούν παρά να, αποδέχονται το περιμένουν συνέχιση της ίδιας αντιλαϊκής πολιτικής.Είτε με τη μορφή του μνημονίου είτε με αυτή της προληπτικής γραμμής πίστωσης είτε με όποια άλλη μορφή, τα αντιλαϊκά μέτρα θα είναι παρόντα και θα υλοποιούνται από τις κυβερνήσεις που αναγνωρίζουν το χρέος μονόδρομο της ΕΕ και υπηρετούν τους στόχους του κεφαλαίου για κερδοφορία και ανάκαμψη σε βάρος του λαού <http://www.kke.gr>

Όσο αφορά τον προϋπολογισμό του 2015 το ΚΚΕ δηλώνει ότι

αποτυπώνει τον στόχο της κυβέρνησης για συνέχιση της αντιλαϊκής επίθεσης και επιτάχυνση των αναδιαρθρώσεων, οι οποίες υπηρετούν τις ανάγκες του κεφαλαίου, δηλαδή την ανταγωνιστικότητα και την κερδοφορία σε βάρος των λαϊκών αναγκών. Επιβεβαιώνεται ότι η αντιλαϊκή πολιτική, τα βάρβαρα μέτρα, οι φόροι και τα χαράτσια θα συνεχιστούν και στην φάση της ανάκαμψης της καπιταλιστικής οικονομίας.

Αυτές οι αναδιαρθρώσεις αφορούν τη μεγαλύτερη ευελιξία στην αγορά εργασίας και τη δημιουργία ενός ακόμα πιο ευνοϊκού περιβάλλοντος για την προσέλευση και προστασία των επενδύσεων.Η φοροεπιδρομή αναμένεται να συνεχιστεί και για το 2015, οδηγώντας σε επιπλέον επιβάρυνση των λαϊκών νοικοκυριών κατά 1,5 δις. ευρώ, την ίδια ώρα που για τα φορολογικά έσοδα από τις επιχειρήσεις προβλέπεται νέα μείωση κατά 100 εκατομμύρια ευρώ. Ενώ, παρά την αύξηση των φορολογικών εσόδων, προβλέπεται και νέα μείωση των χρηματοδοτήσεων για την Παιδεία, Υγεία, τους φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης και τους ΟΤΑ.Ο προϋπολογισμός συντάχθηκε με βάση του νέους πιο αυστηρούς κανόνες δημοσιονομικής πειθαρχίας που καθορίζονται από τη Νέα Οικονομική Διακυβέρνηση της ΕΕ, δηλαδή από το μνημόνιο διαρκείας που αφορά όλα τα κράτη - μέλη της. Τόσο το κλίμα αναμονής όσο και η καλλιέργεια ελπίδων για ένα άλλο μείγμα διαχείρισης στο σημερινό πλαίσιο ευνοούν τους σχεδιασμούς του κεφαλαίου και οδηγούν στην ενσωμάτωση της λαϊκής δυσарέσκειας. Αποτελεί μονόδρομο για την εργατική τάξη και το λαϊκό κίνημα η αποφασιστική οργάνωση της λαϊκής πάλης και της οικοδόμησης της λαϊκής συμμαχίας για την απόκρουση των επιδιώξεων του κεφαλαίου, για την ανακούφιση του λαού, αλλά και για την προοπτική του.(www.kke.gr)

Συμπεράσματα - Επίλογος

Από ότι φαίνεται δεν βρισκόμαστε στην αρχή διεξόδου από τη διεθνή κρίση αλλά μάλλον στην αρχή νέων και πιο σύνθετων αδιεξόδων για την παγκόσμια οικονομία, η οποία επιτείνει αντί να ανακόπτει τον αντικοινωνικό νεοφιλελεύθερο μονόδρομό της. Και αυτό διότι οδεύουμε σε μια νέα φάση διεθνούς οικονομικής στασιμότητας του Δυτικού Κόσμου που θα συνοδεύεται με εκρηκτικά ελλείμματα, βουνά από δημόσια αλλά και ιδιωτικά χρέη, πλημμυρίδα κοπής νομισμάτων, αυξημένες τιμές πρώτων υλών και εμπορευμάτων, αδυναμία επενδυτικών ευκαιριών, αβυσσαλέες κοινωνικές ανισότητες, επιδείνωση του περιβάλλοντος και κυρίως αδυναμία δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας (Σταϊκούρας, Χ. 2009). Αν όμως για τη διεθνή οικονομία τα πράγματα μάλλον δεν είναι αισιόδοξα, η κατάσταση της ελληνικής οικονομίας μόνο απελπιστικές σκέψεις προκαλεί. Όλα τα οικονομικά δεδομένα της χώρας βαδίζουν από το κακό στο χειρότερο και κυρίως οι εξαγωγές, η βιομηχανία, οι κατασκευές, οι επενδύσεις αλλά και ο τουρισμός. Τώρα πλέον όλοι παραδέχονται ότι η χώρα έχει τεθεί σε τροχιά ύφεσης. Αυτή την περίοδο ζούμε τη βαθιά χρεοκοπία όχι μόνο των κυβερνητικών πολιτικών αλλά και του πελατειακού κομματικο-κρατικού μοντέλου που επιβλήθηκε, τουλάχιστον την τελευταία εικοσαετία. Όσο συνεχίζονται οι κυβερνητικές πολιτικές που ενισχύουν γενναιόδωρα τις τράπεζες και τους μεγάλους επιχειρηματικούς ομίλους και επιχειρούν να αντιμετωπίσουν την έκρηξη της ανεργίας, η οποία στις πραγματικές της διαστάσεις τείνει να προσεγγίσει το 30% (Κέντρο Πληροφόρησης Εργαζομένων & Ανέργων, 2012), με κάθε μορφής μαζικούς και επισφαλείς πελατειακούς διορισμούς στο Δημόσιο, τότε η ύφεση στην ελληνική οικονομία κινδυνεύει να γίνει βαθύτερη και μακρόσυρτη και να ακολουθηθεί από μία μακρόχρονη οικονομική στασιμότητα (Λαφαζάνης Π., 2009). Το πρόβλημα για τη χώρα δεν είναι το ύψος του ελλείμματος του προϋπολογισμού αλλά το πού κατευθύνεται αυτό το έλλειμμα και αν επιχειρεί να καλύψει πραγματικούς παραγωγικούς και κοινωνικούς σκοπούς. Το πρόβλημα, επίσης, είναι ότι αυτό το έλλειμμα αξιοποιείται προκειμένου να εξαπολυθεί μια δημοσιονομική τρομοκρατία με στόχο την περαιτέρω κατεδάφιση των μισθών, των συντάξεων, των εργασιακών σχέσεων και ό,τι έχει απομείνει από τις κοινωνικές

κατακτήσεις. Το θέμα για την Ελλάδα δεν είναι τόσο το μεγάλο δημοσιονομικό έλλειμμα αλλά το μεγάλο έλλειμμα αποδοτικότητας της ελληνικής οικονομίας, το τρομακτικό παραγωγικό έλλειμμα (Scarpetta, και Tressel, 2002), περιθωριοποίηση βιομηχανίας και αγροτικής παραγωγής, πρώτα απ' όλα στους σύγχρονους τεχνολογικά τομείς. Συν τοις άλλοις, πρέπει να συνυπολογίσουμε το πρωτοφανές έλλειμμα ενδογενούς δυναμικής της οικονομίας, αφού η ανάπτυξη όλα τα προηγούμενα χρόνια στηρίχτηκε κυρίως στα αυξημένα δημόσια και ιδιωτικά χρέη και στην παράδοση της χώρας στο πολυεθνικό κεφάλαιο. Από κει και πέρα αυτά τα προβλήματα επιτείνονται από την άνιση κατανομή εισοδήματος, την υποβάθμιση μισθών και συντάξεων και τη μεγάλη ανεργία. Η θέμα δεν είναι εάν χρεοκοπήσουμε, αλλά το πότε και το πώς. Αυτό που συμβαίνει τώρα συμβιβάζει τη ζωή όχι μόνο των παιδιών μας αλλά και αυτή των εγγονιών μας. Τα εργατικά δικαιώματα και οι δημοκρατικοί θεσμοί που κερδήθηκαν με τη θυσία των πατέρων και των παππούδων μας πωλούνται φτηνά στον τραπέζι παχιών και πλούσιων διαπραγματευτών. Είναι αλήθεια ότι εάν η Ελλάδα επιλέξει την χρεοκοπία η κυβέρνηση δεν θα είναι σε θέση να πληρώσει τους μισθούς και τις συντάξεις για περίπου δύο μήνες λόγω προβλημάτων ρευστότητας. Όμως, σύμφωνα με τον καθηγητή Κώστα Λαπαβίτσα (Λαπαβίτσας, 2012) εάν η Ελλάδα επιλέξει την χρεοκοπία και βγει από την νομισματική ένωση, θα κατορθώσει μπει σε μια πορεία ανάκαμψης. Μία προεπιλεγόμενη χρεοκοπία διοικούμενη από την Ελλάδα θα ανακουφίσει την οικονομία με την ακύρωση ενός μεγάλου μέρους του χρέους, ενώ η υποτίμηση του νέου νομίσματος θα ωθήσει την ανταγωνιστικότητα των εξαγωγών της χώρας. Η αλήθεια είναι ότι ο νεοφιλελευθερισμός δεν είναι ούτε η μόνη λύση ούτε είναι οικονομολόγοι αλάνθαστοι. Σύμφωνα με τον διάσημο νομπελίστα οικονομολόγο Paul Krugman (Krugman, 2011) αλλά και την ιστορία, η κεϋνσιανή προσέγγιση παραμένει το καλύτερο πλαίσιο που έχουμε για να κατανοήσουμε και να ξεπεράσουμε την οικονομική ύφεση. Επίσης, τα οικονομικά κατατάσσονται στις «Κοινωνικές Επιστήμες» και συχνά πέφτουν έξω στις προβλέψεις τους. Εντούτοις, προσεκτική ανάγνωση της οικονομικής ιστορίας μπορεί να μας διδάσκει ένα βασικό οικονομικό μάθημα: οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές δημιουργούν τους κύκλους άνθησης, κρίσης και κάμψης, και δεν εξυπηρετούν ποτέ τα συμφέροντα της ευρύτερης κοινωνίας (Schumpeter, 1928) (<http://el.wikibooks.org/wiki>) Τα νέα οικονομικά δεδομένα οδηγούν στην κατάρρευση ενός ολόκληρου συστήματος, με το οποίο μπορούσες μέχρι τώρα να διαχειριστείς τα αρνητικά σου συναισθήματα (και τελικά να υπάρξεις)

μέσω του καταναλωτισμού. Τώρα που η δυνατότητα του «shopping therapy» περιορίζεται σημαντικά, καλούμαστε περισσότερο επιτακτικά να έρθουμε αντιμέτωποι με την εσωτερική μας πραγματικότητα: έργο δύσκολο και πολλές φορές επώδυνο, καθώς έχουμε μάθει να αυτοπροσδιοριζόμαστε (αλλά και να προσδιορίζουμε τους άλλους) με βάση το «τι έχουμε» και όχι το «τι είμαστε». Οι νέοι μαθαίνουν ότι το χρήμα ανοίγει τις κλειστές πόρτες: κατηγοριοποιούμε τους ανθρώπους βάση του χρήματος, η φιλία γίνεται δημόσιες σχέσεις. Ίσως είναι καιρός λοιπόν, και με αφορμή την οικονομική αυτή κρίση, να ξεχάσουμε τους παλιούς όρους κοινωνικής αναγνώρισης, χρήμα και εξουσία (ακριβά αυτοκίνητα, πολυτελή σπίτια, μοδάτα ρούχα) και να εξαρτήσουμε την αυτοπεποίθησή μας σε άλλες αξίες. Στις εσωτερικές μας κατακτήσεις, την πνευματική καλλιέργεια, την ηθική, τους φίλους, την οικογένεια, τον εσωτερικό κόσμο. <http://www.report24.gr/> 20/1/2013

Αναφορές – Βιβλιογραφία

Άρθρα:

- (Κώστας Καραγιάννης 20/11/2014, «Η ακτινογραφία της κρίσης χρέους στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη, Ελληνική Οικονομία, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ)
- Γεώργιος Κουφάρης,(2010) , «Η παγκόσμια οικονομική κρίση και οι χρηματιστηριακές αγορές». Περιοδικό Χρήμα, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2010
- Δημήτρης Μανιατάκης, «Εμπειρίες από την Οικονομική Κρίση των Μεσογειακών Χωρών στην Ευρωζώνη»
- «Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση,» Ουτοπία: επιθεώρηση Θεωρίας και Πολιτισμού, τεύχος 83 (Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2009)
- WELFENS, P. J. J. (2012). Η Ελληνική Κρίση και η Κρίση του Συστήματος Διακυβέρνησης της Ευρωζώνης Άγγελος Κότιος Γεώργιος Γαλανός, Σπυρίδων Ρουκανάς

Βιβλία:

- Rosili, 2012, «Διεθνείς οικονομικές κρίσεις. Κρίσεις του συστήματος ή της πολιτικής, Άγγελος Κότιος, Γεώργιος Παυλίδης
- Γιώργος Αλογοσκούφης, Διεθνής Οικονομική και Παγκόσμια Οικονομία, Αθήνα, Gutenberg, 2013.
- Αντονοπούλου Σοφία Ν , Σύγχρονος καπιταλισμός και παγκοσμιοποίηση 2008
- Θάνος Δημάδης , Στο δαίδαλο των μνημονίων, 2014

Ηλεκτρονικά Βιβλία:

- <http://el.wikibooks.org/wiki>, Οικονομική κρίση. Αιτίες και αποτελέσματα, Σταματόπουλος & Θαλασσινός, 2010
- <http://el.wikibooks.org/wiki> , Οικονομική κρίση. Αιτίες και αποτελέσματα, Λιαρόπουλος, 2010

Πτυχιακές και μεταπτυχιακές εργασίες:

- Σειρά Ερευνητικών Εργασιών, 18(1): 1-26 «Η Ελληνική Κρίση και η Κρίση του Συστήματος» - Άγγελος Κότιος, Καθηγητής, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών - Γεώργιος Γαλανός, Επισκέπτης Λέκτορας, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών - Σπυρίδων Ρουκανάς, Επισκέπτης Λέκτορας, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Πειραιάς, Ελλάδα
- ΔΙΕΘΝΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ – ΚΡΙΣΗ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ ΠΛΕΟΝΑΣΜΑΤΩΝ, 2011, Έλενα Δήμα
- Τα αίτια της χρηματοοικονομικής κρίσης των αρχών του 21^{ου} αιώνα και ο ρόλος των τραπεζών, Βούλγαρης Μιχαήλ

Διαδικτυακή πηγή:

- Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ, 24/07/2010, «Διεθνής οικονομική κρίση και Αλληλεγγύη στην Ευρώπη
- ΕΛΙΑΜΕΠ blogs, άρθρο «Παγκόσμια οικονομική κρίση: Οι αιτίες και η αντιμετώπισή της, 2/9/2014
- <http://el.wikipedia.org/Eurostat>
- (<http://el.wikipedia.org/>)
- <http://www.bankofgreece.gr/Pages/default.aspx>
- <http://www.taxheaven.gr>
- <http://www.syriza.gr/>.
- www.hmerisia.gr)21/1/2015
- <http://www.kke.gr/>
- www.enikos.gr
- www.report24.gr/ 20/1/2013 Οικονομική κρίση και κρίση στις ανθρώπινες σχέσεις.. Συμβουλές και Συμπεράσματα